

অষ্টম অধ্যায়

(ক) প্রাক্-ব্রিটিছ যুগৰ অসমৰ শিল্প-উদ্যোগ

প্ৰয়োজনীয় টোকা

অসমৰ ক্ষেত্ৰত প্রাক্-ব্রিটিছ যুগ বুলিলে ১৮২৬ খ্ৰীঃৰ ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ আগৰ সময়ছোৱাক বুজোৱা হয়। সহজভাৱে এই সময়ছোৱাক প্রাক্-ঐতিহাসিক যুগৰ পৰা ১২২৮ খ্ৰীঃত আহোমসকলৰ আগমনলৈকে প্ৰাচীন যুগ আৰু ১২২৮ খ্ৰীঃৰ পৰা ১৮২৬ খ্ৰীঃলৈকে মধ্যযুগ বুলিও সামৰি ল'ব পাৰি।

উৎপাদনৰ সৈতে জড়িত কৰ্মৰাজি বা প্ৰতিষ্ঠানসমূহেই হ'ল সহজ ভাষাত শিল্প-উদ্যোগ। প্রাক্-ব্রিটিছ যুগৰ অসমৰ শিল্প-উদ্যোগসমূহ আছিল মূলতঃ কুটাৰ শিল্প (cottage industry)। এই যুগত আধুনিক ধৰণৰ শিল্প-উদ্যোগ অসমত গঢ় লৈ উঠাটো অকল্পনীয় আছিল। কাৰণ, এনেধৰণৰ শিল্প-উদ্যোগ গঢ় লবলৈ প্ৰয়োজনীয় মূলধন আৰু আধুনিক বিজ্ঞান, প্ৰযুক্তিবিদ্যা আদি সেইযুগৰ অসমত আছিল শূন্যপ্ৰায়। গতিকে দেশৰ জনসাধাৰণৰ লাগতিয়াল সামগ্ৰীসমূহ আনৰ ওচৰত হাত নপতাকৈ নিজৰ দেশতে পৰম্পৰাগত কৌশল আৰু আহিলা-পাতিৰ জৰিয়তে উৎপাদন কৰি ল'বৰ বাবে এই কুটাৰ শিল্পসমূহ ঘৰে ঘৰে গঢ় লৈ উঠিছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত ইংৰাজে ১৮২৬ খ্ৰীঃৰ ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ জৰিয়তে অসম দেশ পৰ্য্যায়ত্ৰমে নিজৰ দখললৈ নি শাসন ক্ষমতা সুদৃঢ় কৰাৰ পাছতহে নিজ দেশৰ শিল্প বিপ্লৱ প্ৰসূত উন্নত বিজ্ঞান-প্ৰযুক্তিবিদ্যা প্ৰয়োগৰ দ্বাৰা অসমত তেল, কয়লা, চাহ আদিৰ উৎপাদনৰ বাবে আধুনিক শিল্প-উদ্যোগ প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ লয়।

এই অধ্যায়ত প্রাক্-ব্রিটিছ যুগৰ অসমত গঢ়ি উঠা শিল্প-উদ্যোগসমূহৰ বিষয়ে এটি চমু আলোচনা কৰা হ'ল।

পলু পোহা আৰু বোৱা-কটা শিল্প :

পলু পোহা আৰু বোৱা-কটা শিল্পৰ বাবে অসম ৰামায়ণ - মহাভাৰতৰ যুগৰ পৰাই বিখ্যাত। মহাকাব্য ৰামায়ণত অসমক 'পলু পোহাৰ দেশ' বুলি কৈছে। কামৰূপৰ বৰ্মণ বংশৰ ৰজা ভাস্কৰ বৰ্মণে কণৌজৰ সম্ৰাট হৰ্ষবৰ্দ্ধনলৈ বন্ধু হিচাপে পঠোৱা উপহাৰসমূহৰ ভিতৰত পাটকাপোৰো আছিল। বিদেশী পৰ্যটকসকলেও অসমৰ পাট শিল্পক ভূয়সী প্ৰশংসা কৰি গৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে ইংৰাজ ভ্ৰমণকাৰী ৰাল্ফ ফিট্চে কোচ ৰাজ্যত পাট, কপাহী আদি কাপোৰ উৎপাদন হোৱাৰ কথা লিখি থৈ গৈছে। পাট, মুগা আৰু এৰী আদি পলু পোহা শিল্প বা পাট শিল্প আৰু বোৱা-কটা বা বয়ন শিল্প অসমৰ বিভিন্ন ৰাজ্যত প্ৰাচীন কালৰে পৰাই আছিল যদিও আহোম স্বৰ্গদেউসকলৰ পৃষ্ঠপোষকতাত এই দুই শিল্পই জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল; কাৰণ,

স্বৰ্গদেউসকলেই পাট-মেজাংকৰী, কিংখাপ, সোণালী-ৰূপালী গুণাৰ বনকৰা কাপোৰৰ ব্যৱহাৰ অসমত জনপ্ৰিয় কৰি তোলে।

বস্ত্ৰ বা কাপোৰ তৈয়াৰ কৰিবৰ বাবে সূতা প্ৰস্তুত কৰিবলৈ অসমত কপাহৰ খেতি কৰা হৈছিল অথবা সমীপৰ পাহাৰীয়া অঞ্চলৰ পৰা কপাহ সংগ্ৰহ কৰা হৈছিল। নেওঠনী (cotton-gin) নামৰ আহিলাৰ সহায়ত কপাহৰ গুটি গুচাই সেই কপাহৰ জোলাবোৰৰ পৰা সূতা কাটি তঁতশালত সূতাবোৰ বৈ কাপোৰ তৈয়াৰ কৰা হৈছিল।

অসমত অতীজৰে পৰা প্ৰধানকৈ তিনিপ্ৰকাৰৰ পলু পোহা হৈ আহিছে - পাট পলু, মুগা, পলু আৰু এৰী পলু। পাটপলু পুহি পাট-সূতাৰ ব্যৱসায় কৰা লোকসকলক 'যুগী' বা 'কাটনি' বোলা হৈছিল। পাট পলুৱে নুনি গছৰ; মুগাই চোম, সোঁৱালু গছৰ; এৰী পলুৱে এৰা, কেচেকু আদি গছৰ পাত খাইছিল। মেজাংকৰী গছৰ পাত খোৱা মুগাৰ পৰা উৎপন্ন হোৱা সূতাক মেজাংকৰী সূতা বুলিছিল। সেইদৰে কুটকুৰা গছৰ কুটকুৰা মুগা, ফুটকা গছৰ দেওমুগা, আদি মুগাৰ পৰাও সূতা উৎপন্ন হৈছিল যদিও এইবোৰ সূতাৰ গুণাগুণ উত্তম নাছিল। এই মুগা পোহা শিল্পটো অতি আকৰ্ষণীয় আছিল। এই শিল্পত পুৰুষ-মহিলা উভয়ে জড়িত আছিল যদিও ঘৰৰ বাহিৰৰ চোমনিবোৰত প্ৰধানকৈ পুৰুষসকল আৰু ঘৰৰ ভিতৰত পলু আদি পোহা কামত মহিলাসকল জড়িত আছিল। বছৰৰ বিভিন্ন ঋতুৰ উপযোগীকৈ বিভিন্ন জাতৰ মুগাৰ পখিলা বা চকৰা-চকৰী সংগ্ৰহ কৰি উঘাৰ ওপৰত চকৰা-চকৰীবোৰ বান্ধি যোৱা পাতি কণী পাৰিবলৈ সুবিধা কৰি দি পলু ফুটিলে সেই পলুবোৰক জাত অনুযায়ী আৰু বয়স অনুপাতে কেচেকু, নুনি, এৰা আদি গছৰ কোমল বা পূৰ্ণ পাত খোৱাই ডাঙৰ কৰি শুকান গছৰ ঠাল বা বাঁহৰ জালী সাজি পকা মুগাই বাহ লৈ লেটা কুন্দাৰ সুবিধা কৰি দিয়ালৈকে প্ৰায় সমস্ত কামত প্ৰধানকৈ মহিলাসকল নিয়োজিত আছিল। মুগাৰ লেটাবোৰ জালীৰ পৰা আঁতৰাই তপত পানীত উতলাই খোলাৰ পৰা টাকুৰি, উঘা, লেটাই, চেৰেকী আদি সঁজুলিৰ সহায়ত সূতা প্ৰস্তুত কৰা কামখিনিও কৰিছিল অসমীয়া মহিলাসকলেই। এইবোৰ কাম কম-বেছি পৰিমাণে আজিও এওঁলোকেই কৰে। পাটপলুৰ ব্যতিৰেকে আন আন পলুৰ খেতি সকলো শ্ৰেণীৰ বা জাতিৰ মানুহৰ মাজতে প্ৰচলন থাকিব পাৰিছিল।

তঁতশালত বোৱা-কটা :

সূতা বৈ কাপোৰ তৈয়াৰ কৰিবৰ বাবে সাজি উলিওৱা তঁতশালখন অসমীয়া শিপিনীৰ এক অসাধাৰণ শিল্প কৰ্ম। অসমীয়া তঁতশালখনৰ লগত জড়িত বাঁহ বা কাঠেৰে তৈয়াৰ কৰা বিভিন্ন সঁজুলিবোৰৰ নামবোৰো আকৰ্ষণীয় - তঁতৰ খুঁটা, টোলোঠা, বাঁচ, দোপতি, চালি-মাৰি, বান্দৰী, নাচনী, গৰকা, মাকো, মন্ত্ৰা, চিৰি, শলি, চিপকাঠী, গেৰেলী-কাঠী আদি অনেক সঁজুলিৰে অসমীয়া তঁতশাল সাজি উলিওৱা হয়। তঁত বোৱা আৰু সূতা কটা কাম দুটাক একেলগে বোৱা-কটা বুলি কোৱা হয়। সকলো অসমীয়া নাৰীৰ বাবে বোৱা-কটা কামটো প্ৰতিভা প্ৰদৰ্শনৰ কাম আছিল। ছোৱালীজনীক নিজৰ ঘৰতে মাক, বুঢ়ীমাক বা আন কাজী তিৰোতাই পৰ্যায়ক্ৰমে বোৱা-কটা কাম শিকাইছিল। বৰ ৰজা ফুলেশ্বৰী কুঁৱৰী, সৰ্বেশ্বৰী কুঁৱৰী আদি ৰাণীয়ে ৰংপুৰৰ ৰাজধানীত ছোৱালীহঁতক বোৱা-কটা শিকোৱাৰ কথা বুৰঞ্জীত পোৱা যায়। বোৱা-কটা নজনা ছোৱালীক 'থুপৰী' বুলি সমাজে হাঁহিছিল। যদিও বোৱা-কটা কামটো সকলো অসমীয়া তিৰোতাই কৰিছিল তথাপি তঁত

বৈ জীৱিকা অৰ্জন কৰা ‘তাঁতী’ আৰু ‘জোলা’ নামৰ দুটা বৃত্তিজীৱী খেলও (professional guild) আছিল।

কপাহৰ পৰা কপাহী কাপোৰৰ উপৰিও এৰী, মুগা আৰু পাট এই তিনিবিধ কাপোৰ অসমৰ মহিলাসকলে বৈছিল। ইয়াৰ ভিতৰত পাট-মেজাংকৰী কাপোৰ মিহি, পাতল, শুৱনি আৰু দীৰ্ঘস্থায়ী। এৰী কাপোৰ খহটা, উমাল আৰু দীৰ্ঘস্থায়ী। পাট-মেজাংকৰী কাপোৰৰ চোলা, চুৰিয়া, মেখেলা, ৰিহা, চাদৰ, গামোচা আদি সমাজৰ উচ্চ শ্ৰেণীৰ লোকে আৰু কপাহী, এৰী আদি কাপোৰ আন সকলো লোকেই ব্যৱহাৰ কৰিছিল। ব’হাগৰ বিহুৰ দিনা প্ৰতিগৰাকী অসমীয়া তিৰোতাই ঘৰৰ লগতে আনকো একোখনকৈ ফুলাম গামোচা বা ‘বিহুৱান’ উপহাৰ দিব পৰাটো গৌৰৱৰ কথা আছিল। সেইদৰে অসমীয়া তিৰোতাই স্বামীক যুদ্ধলৈ যাবলৈ ৰাতিটোৰ ভিতৰতে কপাহ নেওঠী, সূতা কাটি, তাঁত লগাই মন্ত্ৰপূত ‘কৰচ কাপোৰ’ বৈ দিয়াৰ কথা বুৰঞ্জীত আছে। আহোম ৰমণী মূলা গাভৰুৱে স্বামী ফ্ৰাচেংমুঙ বৰগোঁহাইক ‘কৰচ কাপোৰ’ বৈ দিব নোৱৰাৰ বাবে তুৰ্বক খানৰ বিৰুদ্ধে হোৱা যুদ্ধত স্বামীৰ মৃত্যু হোৱাত তাৰ প্ৰতিশোধ লবলৈ নিজে যুদ্ধলৈ গৈ যুদ্ধ ক্ষেত্ৰত প্ৰাণ আত্মত দিয়া কাহিনী বুৰঞ্জীত আছে।

আহোম স্বৰ্গদেউসকলে বোৱা-কটা শিল্পৰ ওপৰত তীক্ষ্ণ নজৰ ৰাখিছিল। মোমাই তামুলী বৰবৰুৱাই প্ৰতিগৰাকী তিৰোতাৰ বাবে বোৱা-কটা কাম দৈনিক কৰাটো বাধ্যতামূলক কৰিছিল। মুঠতে বস্ত্ৰৰ উৎপাদনত পুৰণি অসম স্বাৱলম্বী আছিল আৰু এই ক্ষেত্ৰত সৰ্বাধিক অৰিহণা আগবঢ়াইছিল অসমৰ নাৰী শক্তিয়ে।

বাঁহ-বেতৰ শিল্প :

প্ৰাচীন কালৰ পৰা প্ৰায়ে সকলো অসমীয়া লোকেই কম-বেছি পৰিমাণে বাঁহ-বেতৰ কাম কৰিছিল। বিচনী এখন বব নজনা, জেওৰা এখন বব নজনা অসমীয়া পুৰুষক সমাজে হাঁহিছিল। অসমৰ অৰণ্যসমূহ জাতি, ভলুকা, মকাল, কোটোহা, বিজুলী, আদি বিভিন্ন প্ৰজাতিৰ বাঁহেৰে ভৰি আছিল। এইবোৰৰ সহায়ত অসমীয়া মানুহে ঘৰ-দুৱাৰ, জেওৰা-জপনা, নঙলা, ভঁৰাল, দলঙ, সাঁকো আদি সজাকে ধৰি নিত্য-ব্যৱহাৰ প্ৰায় সকলো সামগ্ৰী যেনে— শোৱা চাং, পানী চাং, আখল চাং, ঢৰা, জপা, বিচনা, খাং, পেটাৰি; টেকীশালৰ বিভিন্ন সঁজুলি যেনে— ডলা, কুলা, চালনী, পাচি, খৰাহি, বাখৰু; মাছ ধৰা বিভিন্ন সঁজুলি যেনে - জাকৈ, চেপা, খোকা, ঠুহা, হুকুমা, দলঙা, পাউৰি, উভতি, বান; খেতি-বাতিৰ সঁজুলি যেনে - মৈ, যুঁৱলি, ডিলামাৰি, শ’লমাৰি, বিৰীয়া, বাঁওকা, এচাৰি, তোম; যুদ্ধৰ অস্ত্ৰশস্ত্ৰ যেনে - যাঁঠি, জোং, ধনু-কাঁড়, টোকোন, কোঠৰ প্ৰাচীৰ; ভাওনাৰ বিভিন্ন সঁজুলি যেনে - মুখা, ছোঁ আদি সাজিছিল। সেইদৰে জাতি, ৰাইদাং আদি বেতেৰে মৰণা মৰা গৰুৰ মোখোৰা, তেলপেৰা বেতেৰি, খালৈ, বিচনী, হাতীৰ আগ ঠেং জুঁটি বন্ধা ‘খাটাং’ নামৰ শকত বেতৰ বাগু আদি সাজি লৈছিল। বাঁহ-বেতৰ এই সঁজুলিবোৰ সাজোতে বিভিন্ন মোৰ (manner of braiding or weaving) যেনে— কছাৰি-মোৰ, অজলা-মোৰ, জালি-মোৰ আৰু মতা-গাঁঠি, মাইকী-গাঁঠি, শামুকীয়া-গাঁঠি, অজলা-গাঁঠি আদি বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ গাঁঠি (knot) ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। পুৰুষানুক্রমে বাঁহ-বেতৰ শিল্পজ্ঞান সৰুৱে ডাঙৰৰ পৰা ঘৰখনতেই লাভ কৰিছিল। এই শিল্পই অসমীয়া মানুহক স্বাৱলম্বী হোৱাত সহায় কৰিছিল। এই শিল্পৰ চৰ্চা বহুতো অসমীয়া পৰিয়ালত প্ৰধানকৈ কৃষক পৰিয়ালত আজিও পূৰ্ণোদ্যমে চলি আছে। বাঁহ-বেতৰ শিল্পৰ আদৰ আৰু জনপ্ৰিয়তা আজিও প্ৰায় অটুট আছে বুলি ক’ব পাৰি।

সোণ কমোৱা শিল্প :

সোণ কমোৱা বা নৈৰ বালিৰ পৰা সোণ উৎপাদন কৰা শিল্পটো এক প্ৰাচীন শিল্প। প্ৰাচীন গ্ৰন্থ, বুৰঞ্জী, বিদেশী লেখকৰ লেখা আদিত অসমত সোণ আৰু ৰূপ নৈৰ বালি ধুই সংগ্ৰহ কৰাৰ কথা পোৱা যায়।

সোণ কমোৱা পদ্ধতি :

সোণ কমোৱাৰ বিষয়ে বিভিন্ন বুৰঞ্জী, বিদেশী লেখকৰ লেখনি আদিত সুন্দৰকৈ বৰ্ণনা কৰা আছে। সেই বৰ্ণনাকে চমুকৈ তলত দিয়া হ'ল।

নদ-নদীৰ কোৱাল সোঁতে নৈৰ গৰা খহাই যেতিয়া সিটো পাৰে বালিৰ চট পেলায়, সোণ উৎপাদনত সুদক্ষ সোণোৱালসকলে গৈ সেই বালিৰ চট পৰীক্ষা কৰি বালিত সোণৰ ঢেঁকুৰা থকা গম পালে সেই ঠাইডোখৰতে সোণ কমোৱা বা সোণ খপাৰ বাবে বাহৰ পাতিবলৈ স্থিৰ কৰে। সোণ কমাৰ খোজা চাৰিজন সোণোৱাল পাইক একগোট হৈ মুঠ বান্ধে। এই পাইক চাৰিজনক 'পালি' আৰু তেওঁলোকৰ পৰামৰ্শদাতাজনক 'পতি' বোলা হৈছিল। প্ৰতিটো গোটো এখন দুৰুণীত সোণ কমাইছিল। এই পালি চাৰিজনৰ ভিতৰত এজনে বালি খান্দে, দুজনে লেহেতীৰে বালি কঢ়িয়াই দুৰুণীলৈ আনে আৰু এজনে সোণ ধোৱে। সোণ কমাৰ বাবে নিৰ্বাচন কৰি লোৱা বালি চটটোত এডাল বাঁহৰ জোঙা মাৰিৰে তললৈ খুঁচি চায় আৰু তলত পোৱা টান বালিৰ চপৰা এচলা বাঁহত তুলি ওপৰলৈ আনি বালিচপৰাত সোণৰ ঢেঁকুৰা থকা যেন দেখিলে চটৰ কাষত বাহৰ সাজি পলম নকৰাকৈ সোণ কমাৰলৈ আৰম্ভ কৰে। প্ৰথমে সোণোৱালসকলে সুঁতিৰ দ ঠাইডোখৰত ভেটা মাৰে। সৰু সুঁতি হ'লে বালিৰে আৰু ডাঙৰ সুঁতি হ'লে জেং-জাবৰেৰে ভেটে। এইদৰে ভেটা মাৰিলে সোণ কমাৰ খোজা বালিৰ চটৰ ওপৰেদি পানীৰ সোঁতে পাক লৈ ওপৰৰ তৰপটো ধুই সোণ ঢেঁকুৰা মিহলি হৈ থকা বালিৰ তৰপটো উলিয়াই দিয়ে। ইয়াৰ পিছত সোণোৱালসকলে ভেটাটো ভাঙি সেই সোণ ঢেঁকুৰা মিহলি বালিবোৰ কাঠৰ লেহেতী এখনেৰে কঢ়িয়াই আনি এটা পাচিত ভৰাইহি। এই পাচিৰ বালিবোৰ এইবাৰ কাঠৰ দুৰুণীখনৰ ওপৰত থোৱা বান এখনত বাকি দিয়েহি। ইয়াৰ পাছত এজনে এখন হাতেৰে ফুটা কলহৰ জলাৰে পানী বাকি আনখন হাতেৰে বালিবোৰ লৰাই তাত থকা খেৰ-কুটাবোৰ চাফা কৰে। এইদৰে বালিবোৰ ধুই থাকোতে তলত থকা দুৰুণীখন বালি আৰু পানীৰে ভৰি পৰে। তেতিয়া সেইখন অলপ একতীয়া কৰি দিলে তাৰ পৰা বাকী থকা খেৰ-কুটা খিনি সুৰুঙাইদি সৰকি ওলাই যায় আৰু সোণৰ ঢেঁকুৰা মিহলি বালিবোৰ নিগৰি দুৰুণীৰ তলত পৰি ৰয়। এইদৰে পঞ্চাছ পাচি মান বালি ধোৱা সম্পূৰ্ণ হ'লে সোণোৱালসকলে তাক 'শিয়া' বোলে।

দুৰুণীখনৰ সুৰুঙাটোৰ মুখতে কৌপাত এখন ৰাখি সোণ মিহলি বালিৰ ওপৰত আকৌ কলহৰ জলাৰে পানী চটিয়াই দিয়া হয়। এইদৰে পানী চটিয়াই থাকিলে বালিবোৰ আঁতৰি যায় কিন্তু সোণৰ গুড়িবোৰ কৌপাতত লাগি ধৰে। এই কৌপাতত লাগি ধৰা সোণ গুড়িবোৰ লাহে লাহে এক্ৰাই চুঙাত ভৰাই সোপা দি থৈ দিয়া হয়। চুঙাত ভৰোৱা এই সোণ গুড়িবোৰকে আকৌ দুৰুণীত ঢালি তাৰ সৈতে পাৰদ (পাৰা) মিহলাই পানী বাকি দিয়া হয়। পানী পালেই পাৰদৰ লগ লাগি সোণগুড়িখিনি লদা বান্ধে। তেতিয়া সেই লদাটো তুলি আনি শামুকৰ খোলাত ভৰাই নাহৰ কাঠৰ জুইত তপতোৱা হয়। জুইৰ তাপ পোৱাৰ লগে লগে পাৰদ বা পাৰাখিনি ভাপ হৈ উৰি যায়, শামুকৰ খোলাটো চূণ হয় আৰু সোণখিনিও সোণ ভাগে ৰৈ যায়।

মাঘ, ফাগুন, চ'ত —বছৰৰ এই খৰালি তিনিমাহেই সাধাৰণতে সোণ কমেৱা হৈছিল। অৱশ্যে কোনো কোনো ঠাইত আহিন, কাতি বা আন মাহতো সোণ কমেৱা হৈছিল। আঁউসী, একাদশী, পূৰ্ণিমা, সংক্ৰান্তি আদি তিথিত সোণোৱালসকলে সোণ কমেৱা নাছিল।

সোণ কমেৱা বেলেগ পদ্ধতিও আছিল। যেনে, উদ (Otter) ৰ ছাল পানীত পাতি সোণ কমেৱা পদ্ধতি। এই পদ্ধতিত পাহাৰৰ পৰা বৈ অহা নদীৰ পানী পৰি কুণ্ডৰ দৰে হোৱা ঠাইৰ পৰা পুনৰ পানীৰ সোঁত বৈ যোৱাৰ ফালে একাঁঠুৱা পানীত চাৰিটা খুঁটি পুতি উদৰ ছালখন পানীত পাতি থোৱা হয়। তাৰ পাছত প্ৰতি বেলাৰ মূৰে মূৰে ছালখন আনি মিহি ডলা এখনত শুকুৱাই পাছত ডলাৰ ওপৰতে ছালখন জোকাৰি দিয়ে। তেতিয়া বালিবোৰ ডলাৰ ওপৰত পৰে আৰু সোণৰ ঢেঁকুৰাবোৰ উদৰ ছালৰ নোমত লাগি ধৰে। নোমত লাগি ধৰা সোণৰ ঢেঁকুৰাবোৰ জোঙা লেপেৰে (tongs) গোটাই গলাই পেলোৱা হয় আৰু এনেকৈয়ে সোণ সংগ্ৰহ কৰা হয়। চুতীয়া, কছাৰী, কোচ আদি ৰাজ্যতো বহু পৰিমাণে সোণ কমেৱা হৈছিল।

কোচ ৰজা নৰনাৰায়ণে সোণৰ 'নাৰায়ণী মুদ্ৰা' প্ৰচলন কৰিছিল। আহোম স্বৰ্গদেউসকলেও সোণৰ মুদ্ৰা উলিয়াইছিল। সেইদৰে পাহাৰীয়া জনজাতিসকলেও সোণ উৎপাদন কৰিছিল। এওঁলোকৰ লগতে নৰা ৰাজ্যৰ পৰাও সোণ অসমলৈ আমদানি হৈছিল।

পুৰণি অসমত ব্ৰহ্মপুত্ৰ, সোৱণশিৰি, দিক্ৰং, দিহিং, দিবাং, দিগাৰু, দিচাং, ডিব্ৰুং, জাঁজী, বৰগাং, ভৰলী, বুঢ়ীগাং, দিচৈ, জগলু, মানাহ আদি নৈৰ বালিত সোণ কমেৱা হৈছিল।

সোণোৱালসকলে আহোম স্বৰ্গদেউৰ ৰাজভঁৰাললৈ দুই হাজাৰৰ পৰা ছয়-সাত হাজাৰ তোলা পৰ্যন্ত সোণ বছৰি যোগান ধৰা কথা বুৰঞ্জীত পোৱা যায়।

স্বৰ্ণশিল্প :

সোণ, ৰূপৰ গহনা-গাঁথৰি বা অন্যান্য সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰা শিল্পটোৱে হ'ল স্বৰ্ণশিল্প।

প্ৰাক্-আহোম যুগৰ অসমত বিভিন্ন স্বৰ্ণ-অলংকাৰৰ বিষয়ে সাহিত্যিক সমলসমূহত পোৱা যায় যদিও এই শিল্পটোৰ বিষয়ে বিশেষভাৱে পোৱা নাযায়। অৱশ্যে আহোম যুগৰ স্বৰ্ণশিল্পৰ বিষয়ে বুৰঞ্জী অথবা বিদেশী লেখকৰ টোকাতে অনেক কথা পোৱা যায়।

প্ৰাচীন অসমত 'সোণাৰি' নামৰ বৃত্তিজীৱী খেলটো স্বৰ্ণশিল্পৰ সৈতে জড়িত আছিল। সোণাৰিসকলে ঘৰতে পাতি লোৱা সোণাৰি শালত কেৰু, দুগদুগি, বানা, খাৰু, লোকাপাৰ, গেজেৰা, মাদলি, গলপতা, গামখাৰু, আঙুঠি, কাণফুলি, জোনবিৰি আদি বিভিন্ন অলংকাৰ তৈয়াৰ কৰিছিল। সোণাৰি শালৰ বাবে সোণাৰিসকলে মাঠনী, নৰণী, মুহি, ভাতী (ছাগলীৰ ছালৰ ভাতী), সঁৰাহ, ৰেতি, শাণ, পচৰঙী (গাহৰি নোমৰ বুৰুজ) আদি সঁজুলি ব্যৱহাৰ কৰিছিল। মুহিত সোণ গলাই, জাংফাই কেৰুৰ মুখখন সোণেৰে বন্ধাই, বাখৰ পতাই প্ৰাচীন অসমৰ সোণাৰিয়ে কাণৰ থুৰীয়া সাজিছিল। অলংকাৰত বাখৰ পতাবলৈ বাখৰবোৰ ঠিকমতে খাঁজিবলৈ পাতসোণ ব্যৱহাৰ কৰিছিল। সোণাৰি শাললৈ সোণ, ৰূপ, বাখৰ, মণি-মুকুতা, পোৱাল, জাংফাই, গন্ধক, লা আদি বিভিন্ন সামগ্ৰী থলুৱাভাৱে পোৱাৰ উপৰিও সমীপৱৰ্তী পাহাৰীয়া অঞ্চল আৰু অন্য ৰাজ্যৰ পৰাও আমদানি কৰা হৈছিল।

অসমীয়া সোণাৰিসকল ভাৰতৰ ভিতৰতে বিখ্যাত আছিল। এওঁলোকে সোণৰ উল্লিখিত অলংকাৰসমূহৰ উপৰিও সোণৰ ছাতি, জাপি, মূৰ্তি, ভোগজৰা, মাইহাং, ধোঁৱাখোৱা, শৰাই, সঁফুৰা, বটা, কাঁহী-বাটি, সোণৰ চৰিয়া, সোণ-খটোৱা বৰতোপ, হেংদাঙ, তৰোৱাল, চাকি, গছা, টেমি, সোণৰ মলমা কৰা কটাৰী আদি গঢ়িছিল। সেইদৰে পিন্ধা কাপোৰত সোণৰ ফুল, গুণা, পটি আদিৰ বন কৰিছিল। সোণালী জামা, পাগ, ওৰণি, পটুকা আদিত সোণৰ বন কৰিছিল। আনকি আহোম ৰজা-ৰাণীসকলৰ মৈদামতো সোণৰ বৰৈ দিয়া চন্দ্ৰতাপ, সোণৰ দাপোণ মৰা চালপীৰা, ৰূপৰ পাটী, সোণৰ আৰু বাখৰৰ বনকৰা গাৰু, সোণৰ বটা, পাণ থোৱা সোণৰ টেমা, সোণৰ ডাবেৰে কটাৰী, সোণৰ ধোঁৱাখোৱা, ভোগজৰা, আ-অলংকাৰ, চুলিৰ চেং আদি দিয়াৰ কথা বুৰঞ্জীত পোৱা যায়। আহোম স্বৰ্গদেউসকলে দিল্লী, বংগদেশ আদিৰ পৰাও সোণাৰিৰ লগতে কাপোৰত গুণাৰ ফুলবচা কাম জনা দক্ষ লোকক আনি অসমত সংস্থাপিত কৰিছিল আৰু এওঁলোকক লৈ ‘গুণাকটীয়া’ নামৰ খেলৰ সৃষ্টি কৰিছিল।

ৰূপ কমোৱা শিল্প :

অসম দেশ ৰূপ শিল্পতো চহকী আছিল। প্ৰাচীন কামৰূপ ৰাজ্যৰ তামৰ ফলি, সংস্কৃত আৰু পুৰণি অসমীয়া সাহিত্য, বুৰঞ্জী, চৰিত পুথি আদিত ৰূপৰ ব্যৱহাৰৰ উল্লেখ পোৱা যায়।

পুৰণি অসমত ধনশিৰি, দৈগ্ৰোং, দৈয়াং, দিচৈ আদি নৈসমূহ ‘ৰূপ খপা’ বা ‘ৰূপ কমোৱা’ৰ বাবে প্ৰখ্যাত আছিল। এই নদীসমূহৰ বালিৰ পৰা ৰূপৰ চেকুৰা সংগ্ৰহ কৰি বা ৰূপ কমাই ৰূপ উৎপাদন কাৰ্যত ৰূপোৱাল বা ঠেঙাল খেলৰ লোকসকল নিয়োজিত আছিল।

‘ৰূপ কমোৱা’ বা ‘ৰূপ খপা’ পদ্ধতিটো সোণ কমোৱা পদ্ধতিৰ সৈতে প্ৰায় একে আছিল। ৰূপোৱাল পাইকসকল পাঁচ-ছজনীয়া দলৰ একোটা গোট হৈ নৈৰ বালি পৰীক্ষা কৰি ৰূপৰ চেকুৰা পালে সেই ঠাইতে ৰূপ খপিবলৈ আয়োজন কৰিছিল। এওঁলোকৰ দলৰ নেতাজনক ‘দলৈ’ আৰু বাকীসকলক ‘পালি’ বোলা হৈছিল। সোণ কমোৱাৰ দৰে ৰূপ কমাবলৈও কাঠৰ দুৰুণী, লেহেতী, কাঠৰ চৰিয়া আদি সঁজুলিৰ প্ৰয়োজন হৈছিল। পালিসকলে বালি খান্দি, লেহেতীৰে বালি কঢ়িয়াই, কাঠৰ দুৰুণীত বালি ধুই ৰূপৰ চেকুৰা পৃথক কৰি ৰূপ উৎপাদন কৰিছিল।

এনেকৈ নিজ দেশত ৰূপ উৎপাদন হোৱাৰ উপৰিও বৰখামতি অঞ্চলৰ পৰাও ৰূপ আমাৰ দেশলৈ আহিছিল আৰু চিংফৌসকলৰ জৰিয়তে চীন দেশৰ পৰাও ৰূপ আহিছিল। মিচিমি, নিচি আদি অন্যান্য পাহাৰীয়া জনজাতিসকলেও বিভিন্ন সময়ত ৰূপৰ যোগান ধৰিছিল।

অসমীয়া শিল্পীয়ে ৰূপৰ পৰা নানা অলংকাৰ, বাচন-বৰ্তন, মূৰ্তি আৰু অন্যান্য সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰিছিল। আহোম স্বৰ্গদেউসকলে টকাশালত নানা নিৰিখৰ ৰূপৰ মোহৰ মৰাইছিল। কোঁচ ৰাজ্যতো ৰূপৰ নাৰায়ণী মোহৰ মৰোৱা হৈছিল। তদুপৰি সোণৰ দৰে ৰূপোৱালী পানী চৰাই আৰু পাট সলাই বিভিন্ন সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰা হৈছিল। কাপোৰ-কানিতো ৰূপৰ গুণা লগাইছিল। ৰূপৰ নানা কাৰুকাৰ্য খচিত ভোগজৰা, শৰাই, সঁফুৰা, গামখাৰু আদি বিভিন্ন আ-অলংকাৰ তৈয়াৰ কৰিছিল। পিতল, তাম আদি ধাতুৰ পাত্ৰত ৰূপৰ ফুল-জালি খোদাই কৰিছিল।

ৰূপৰ কামকৰা কমাৰ বা শিল্পীসকলৰ শালখন সোণাৰিসকলৰ শালখনৰ দৰেই আছিল। মাত্ৰ বাগী, কুন্দশাল আদি কেইপদমান সঁজুলি বেছিকৈ আছিল।

‘লো’ উৎপাদন শিল্প :

‘লো’ বা লোহা উৎপাদন শিল্পটো প্ৰাচীন অসমৰ অন্যতম প্ৰধান শিল্প আছিল। প্ৰাচীন অসমৰ ‘লো’ উৎপাদনৰ সৈতে তিৰোৱাল বা লো-শলীয়া খেলৰ লোকসকল জড়িত হৈ আছিল। উজনি অসমৰ জয়পুৰৰ পৰা তিৰুপাহাৰ, বচা-দৈয়াঙলৈকে নগাপাহাৰৰ নামনিত অবিভক্ত শিৱসাগৰ জিলা অৰ্থাৎ আহোম যুগৰ ৰংপুৰ নগৰৰ দক্ষিণে লো-শালবোৰ আছিল।

‘লো’ উৎপাদন কৰা পদ্ধতিটোৰ বিষয়ে বিভিন্ন বুৰঞ্জী আৰু বিদেশী লেখকৰ টোকাত পোৱা যায়। পদ্ধতিটো থূলমূলকৈ এনে ধৰণৰ— লো বা লোহা উৎপাদনৰ সৈতে জড়িত আছিল ‘লো-শলীয়া’ বা ‘তিৰোৱাল’ খেলৰ লোকসকল। বাৰিষা নৈত ঢল উঠিলে পানীৰ সোঁতে পৰ্বতৰ পৰা ‘লোৱা মাটি’ বা লোৰ আকৰ মিহলি মাটি আনি নৈৰ ঠায়ে ঠায়ে চট পেলায়হি। এই চটৰ ওপৰতে পলসো পৰি খৰালিমহীয়া লোৱা মাটি বা লোৰ আকৰ মিহলি মাটিবোৰ টান হয়। লো-শলীয়া পাইকে গম লৈ সেই লোৱা-মাটিবোৰ খান্দি উলিয়াই গাঁতত দম কৰি থয়। লো-শলীয়া পাইকৰ এটা গোটত পাঁচজন পালি আৰু এজন ওজা থাকে। এওঁলোকে খৰালি মহীয়া বিভিন্ন সঁজুলি লৈ এটা ডাঙৰ আৰু দ গাঁতত দমাই থোৱা মাটিবোৰত পানী ঢালি ভৰিৰে খচকি লোৰ আকৰ থকা খচখচীয়া মাটিবোৰ পৃথক কৰে। ইয়াৰ পাছত লোৰ আকৰবোৰ আহল-বহল কোঠাৰ চালিৰ তলত থকা জালীগাঁতত ৰাখি ইকৰা খৰিৰে জুই জ্বলাই জাল দিয়ে আৰু ভাতী মাৰি জুইৰ তাপ বঢ়ায়। এনেকৈ জাল দি থাকোতে এটা সময়ত লোৰ আকৰবোৰ গলিবলৈ ধৰে। গলা লোৰ ওপৰত ফেনৰ সৈতে উঠা ভেবেৰবোৰ (Scum) পেলাই দিয়া হয় আৰু লোৰ আকৰবোৰ লেতুসেতু হৈ লদা বান্ধে। ইয়াৰ পাছত লৰণীৰে লৰাই, কাঢ়নীৰে কাঢ়ি লো ডোখৰ ধুৰমুছ এডালেৰে খুন্দি নাইবা সাঁচত পেলাই গোটা বা চেপেটা কৰি একোডোখৰ গোটা লো বা চিৰি লো গঢ়া হয়। ঘনাই খুন্দি থাকোতে লোডোখৰৰ পৰা অলাগতিয়াল অংশবোৰ এৰাই নিকা লো ডোখৰ ওলাই পৰে।

সেইদৰে কেঁচা লো পুনৰ জুইত পুৰি তীখা তৈয়াৰ কৰা হৈছিল। এনে কৰোতে লোৰ সৈতে নাহৰ, কৰৈ আদি টান কাঠৰ এঙাৰৰ গুড়ি মিহলি কৰা হৈছিল। পোৰা কামটো শেষ হলে তীখা ডোখৰ অভিজ্ঞ ওজা এজনে পানীত বুৰাই পাগ্ ধৰিছিল। পাগ্ ধৰোতে দা-কটাৰীৰ তপত ৰঙা ধাৰটো পানীত জুবুৰিয়াই তৎক্ষণাৎ উলিয়াই আনিছিল প্ৰয়োজনীয় ৰং নুঠালৈকে। কেৱল পানীতে নহয়; লোহা কটা ‘চেনী’ বা লোহা ফুটা কৰা ‘বেনা’ আদি সঁজুলি তেলতো পাগ্ ধৰা হৈছিল। অতি দক্ষ আৰু অভিজ্ঞ কমাৰেহে সঠিকভাৱে পাগ্ ধৰিব পাৰিছিল।

কাঁহ শিল্প :

পুৰণি অসমৰ কাঁহ শিল্পৰ সম্পৰ্কে জানিবলৈ বৰ বেছি সমল পোৱা নাযায়। অৱশ্যে কাঁহৰ বহুবিধ সামগ্ৰীৰ ব্যৱহাৰৰ কথা পোৱা যায়। প্ৰাক্-আহোম যুগৰ সংগীতৰ বাদ্যযন্ত্ৰ যেনে - বৰকাঁহ, কাঁহ, নানা বিধৰ তাল, ঘন্টা, নূপুৰ, কিংকিনী আদিৰ নাম পোৱা যায়। প্ৰাচীন চৰ্যাপদসমূহৰ লগতে প্ৰাচীন গ্ৰন্থ কালিকা

পুৰাণ, যোগিনীতন্ত্ৰ, মাধৱ কন্দলিৰ ‘ৰামায়ণ’ আদি গ্ৰন্থত বিভিন্ন কাঁহৰ সামগ্ৰীৰ উল্লেখ পোৱা যায়। চৰিত পুথিসমূহতো কাঁহৰ বিভিন্ন সামগ্ৰীৰ উল্লেখ আছে।

মধ্যযুগৰ অসমত কাঁহ শিল্পই প্ৰসাৰতা লাভ কৰিছিল আৰু বিভিন্ন অঞ্চলত কাঁহ শিল্পৰ সৈতে জড়িত কাঁহৰসকল আছিল। অসমৰ কাঁহৰসকলে কাঁহ তৈয়াৰ কৰিবলৈ তাম আৰু ৰাং মিহলাইছিল। কেতিয়াবা ৰূপও মিহলাইছিল। খোৱা-বোৱা কৰা পাত্ৰ হিচাপে এই যুগৰ অসমত কাঁহৰ পাত্ৰই প্ৰধানকৈ ব্যৱহৃত হৈছিল। কাঁহৰ বাচন-বৰ্তন তৈয়াৰ কৰাৰ বাবে হাজো, সৰ্থেবাৰী, যোৰহাট জিলাৰ কৰঙা, তিতাবৰ আদি অঞ্চল বিখ্যাত হৈ উঠিছিল।

কাঁহ শিল্পৰ বাবে জুইশাল, কুন্দশাল, মাঠনী, হাতুৰি, নিয়াৰি, সঁৰাহ, চাঁচনি, চেনী, চেপেনা, ভাতী আদি আহিলা-পাতিৰ প্ৰয়োজন হৈছিল।

কাঁহৰ সামগ্ৰী নিৰ্মাণ কৰিবলৈ কাঁহৰ এজনে প্ৰথমে ভঙা কাঁহৰ টুকুৰাবোৰ জুইশালত গলাই লপথপীয়া কৰি লয়। তাৰ পাছত সেইবোৰ লোৰ সঁৰাহেৰে উলিয়াই আনি নিয়াৰিত থৈ বিভিন্ন আকাৰৰ হাতুৰি, মাঠনী আদিৰে খুন্দি প্ৰয়োজনীয় আকাৰ দিয়ে। আকাৰটো সম্পূৰ্ণ হৈ মনঃপুত হলে তাক কুন্দশালৰ ধুৰাত লাৰে লগাই লৈ চাঁচনিৰে চাঁচি মিহি কৰে। শেষত ছেনি আদি যতনেৰে সামগ্ৰীটোত ফুল-জালি কাটি পৰিষ্কাৰকৈ ধুই পেলায়। প্ৰাক্-ব্ৰিটিছ যুগত অসমৰ কাঁহৰসকলে তৈয়াৰ কৰা সামগ্ৰীসমূহ আছিল - কাঁহী, বান কাঁহী, বৰকাঁহী, বেৰাকাঁহী, পানধোৱা, সৰুকাঁহী, মাইহাং, বৰবাটি, সৰুবাটি, বানবাটি, টৌ, থালি, চৰিয়া, লোটা, কলহ, ভোগজৰা, বটা ইত্যাদি।

অসমৰ ঢলুৱা কাঁহৰসকলে মৌ-সিটাৰ সাঁচত তপত জুলীয়া ধাতু ঢালি মনোমত আকাৰৰ বিভিন্ন কাঁহৰ সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰিছিল। আহোম স্বৰ্গদেউসকলে ভূটানৰ পৰা “কাঁহ-মাটি” অনাই “অসমীয়া-কাঁহ” তৈয়াৰ কৰাইছিল বুলিও শুনা যায়। “উজীৰ বৰুৱা” নামৰ বিষয়াজনে এই বাণিজ্যৰ তত্ত্বাৱধান কৰিছিল।

পিতল শিল্প :

প্ৰাচীন কালৰে পৰা অসমত পিতল ধাতুৰ ব্যৱহাৰ আছিল বুলি অনুমান কৰা হয়। পিতল শিল্পটো আহোম যুগত এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ শিল্প আছিল। এই যুগত প্ৰায় সকলোতে পিতলৰ সা-সঁজুলিৰ ব্যৱহাৰ আছিল। চৰিয়া, কলহ, শৰাই, টৌ, খৰাহি, কলহ, সঁফুৰা, হেতা, তলীয়া আনকি নামঘৰ, দ’ল-দেৱালয় আদিৰ ডবা পৰ্যন্ত পিতলৰ আছিল। আহোম ৰাজত্বত এই গুৰুত্বপূৰ্ণ পিতল শিল্পটো মৰীয়া খেলৰ পিতল শিল্পীসকলৰ দ্বাৰা বিকশিত হোৱাৰ কথা বুৰঞ্জীত পোৱা যায়।

তামৰ সৈতে দস্তা মিহলি কৰি মিশ্ৰ ধাতু পিতল তৈয়াৰ কৰা হৈছিল। পিতল-শিল্পীসকলে পিতল কাটি, জোৰা লগাই, ভাতীত গলাই, নিয়াৰিত পিটি-খুন্দি বিভিন্ন সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰিছিল। মাটিৰ নিৰ্দিষ্ট সাঁচ তৈয়াৰ কৰি সেই সাঁচত গলিত পিতল ঢালিও বিভিন্ন সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰা হৈছিল। কমাৰ শালত ব্যৱহৃত প্ৰায়বোৰ সঁজুলিয়েই পিতলৰ শালতো ব্যৱহৃত হৈছিল।

তাম শিল্প :

তাম শিল্পও অসমৰ প্ৰাচীন শিল্পসমূহৰ অন্যতম। প্ৰাচীন কামৰূপৰ ৰজাসকলৰ তামৰ ফলিকে ধৰি

বিভিন্ন সমাগ্ৰীসমূহৰ বিষয়ে বিভিন্ন গ্ৰন্থত উল্লেখ পোৱা যায়। প্ৰাচীন শদিয়াৰ তাম্ৰেশ্বৰী মন্দিৰৰ চালখন তামেৰে নিৰ্মিত আছিল বুলি পোৱা যায়। প্ৰাক্-ব্ৰিটিছ যুগৰ অসমত তামৰ কলহ, ভোগজৰা, শৰাই, সঁফুৰা, টেমা, মন্দিৰৰ বিভিন্ন পূজাৰ সঁজুলি আদি বহু পৰিমাণে ব্যৱহৃত হৈছিল। বিশুদ্ধ তামৰ আচবাবৰ উপৰিও তামৰ কলচী, শৰাই-সঁফুৰা বা অন্যান্য সামগ্ৰীৰ ওপৰত সোণ-ৰূপৰ পাট বিশেষ উপায়েৰে মেৰিয়াই শিল্পীসকলে সামাগ্ৰীসমূহক নতুন ৰূপ দিছিল। সেইদৰে তামৰ বিভিন্ন সামগ্ৰীত সোণ-ৰূপ খটোৱা কামও এই শিল্পীসকলে কৰিছিল।

মধ্যযুগৰ অসমত তাম প্ৰধানকৈ সমীপৱৰ্তী পাহাৰীয়া জনজাতিসকলৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা হৈছিল। চীনদেশৰ পৰাও আনিছিল বুলি কোৱা হয়। কঁহাৰ, কমাৰ, মৰীয়া আদি বৃত্তিমূলক খেলসমূহৰ দক্ষ লোকসকল তাম শিল্পৰ সৈতে জড়িত আছিল।

প্ৰাচীন অসমৰ মৃৎ শিল্প :

মৃৎ শিল্প অসমৰ অতি প্ৰাচীন শিল্প। গুৱাহাটী, নগাওঁ, তেজপুৰ, গোলাঘাট আদি অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত খনন কাৰ্যৰ জৰিয়তে আৱিষ্কৃত অনেক বাচন-বৰ্তন আৰু অন্যান্য সামগ্ৰীৰে প্ৰাক্-আহোম যুগৰে পৰা অসমৰ মৃৎ শিল্প যে চহকী আছিল সেই কথা প্ৰতিপন্ন কৰে। পুৰণি অসমত ‘কুম্ভকাৰ’ নামৰ বৃত্তিজীৱীসকল মৃৎ শিল্পৰ সৈতে জড়িত আছিল।

আহোম ৰাজত্বত স্বৰ্গদেউসকলৰ পৃষ্ঠপোষকতাত মৃৎ শিল্পই বিকাশ লাভ কৰিছিল। সেইদৰে কোচ, কছাৰী, চুতীয়া আদি ৰাজ্যতো ৰাজ-পৃষ্ঠপোষকতাত মৃৎ শিল্পই গা কৰি উঠিছিল। কুমাৰ, হীৰা, খনিকৰ আদি খেলৰ লোকসকল মৃৎ শিল্পৰ সৈতে জড়িত আছিল।

কুমাৰসকলে মৃৎ শিল্পৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা মাটিক ‘কুমাৰ মাটি’ বোলা হৈছিল। এইবিধ মাটি সাধাৰণতে নৈৰ মোহনাৰ কাষৰ পলসুৰা মাটি খান্দি তলৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা হৈছিল। ক’লা চানেকীয়া আলতীয়া এইবিধ মাটি যথেষ্ট পৰিমাণে সংগ্ৰহ কৰাৰ পাছত মাটিখিনি ভালকৈ খচি লৈ বিভিন্ন আকৃতিৰ সাঁচত বা জুমুঠিৰ ওপৰত লিপি মনোমত পাত্ৰৰ ৰূপ দিয়া হৈছিল। ইয়াৰ পাছত জুমুঠি আৰু সাঁচৰ পৰা উলিয়াই পাত্ৰবোৰ ব’দত শুকাবলৈ দি ‘পাগ্‌শালি’ বা ‘পেঘালি’ৰ ওপৰত জাপি পাগ্‌শালিৰ জুইত পুৰি পাগ্‌ দিয়া হৈছিল। শেষত পাত্ৰবোৰ দেখনিয়াৰ কৰিবৰ কাৰণে ‘ৰাংগন মাটি’ নামৰ এবিধ মাটিৰে পাত্ৰটোৰ ওপৰত ফুল-জালি আঁকিছিল। মহিলাসকলে সুন্দৰকৈ এই কাম কৰিছিল। হীৰাসকলে পাগ্‌শালি আৰু চাক ব্যৱহাৰ নকৰিছিল। কুমাৰসকলে বাঁহ বা কাঠৰ ঘূৰণীয়া আকৃতিৰ জঁকা সাজি তাত মাটি ভৰাই চাক তৈয়াৰ কৰাৰ উপৰিও পোৰা মাটিৰে ‘আফৰি’ বা কাঠেৰে ‘আঠালি’ নামৰ সাঁচ তৈয়াৰ কৰিও বিভিন্ন চৰু, কলহ আদি সাজিছিল। চাক, আঠালি, আফুৰি বা আফৰি, চাকি বা মাজনি, বলিয়া, পিটনী, পাগ্‌শাল বা পেঘালি আদি আহিলা কুমাৰসকলে মৃৎ শিল্পত ব্যৱহাৰ কৰিছিল। কুমাৰ, হীৰা আদি মৃৎ শিল্পীসকলৰ উপৰিও মৃন্ময় মূৰ্তি, পুতলা আদি তৈয়াৰ কৰা ‘খনিকৰ’ নামৰ একশ্ৰেণীৰ বৃত্তিমূলক খেলও মধ্যযুগৰ অসমত আছিল।

মাটিৰ সামগ্ৰীবোৰৰ ভিতৰত ঘট, টেকেলি, কলহ, মলা, চৰু, মঠীয়া, ধূনাদানি, বাচন-বৰ্তন ইত্যাদি প্ৰধান আছিল। পোৰামাটিৰ ফলকত বিভিন্ন মূৰ্তি খোদাই কৰি দৌল-দেৱালয় আদিত খাজি দিয়া ‘টেৰাকোটা’ (terracotta) শিল্প মধ্যযুগৰ অসমৰ মৃৎশিল্পৰে অন্তৰ্গত এক শিল্প আছিল। মাটি খচি লোৱাৰ পাছত কেঁচা হৈ

থকা অৱস্থাতে বিভিন্ন মূৰ্তি, ফুল আদি তৈয়াৰ কৰি লোৱা হৈছিল। কুমাৰ-খনিকৰ সকলেই এই শিল্পটো জীয়াই ৰাখিছিল।

প্ৰাচীন অসমৰ অন্যতম মৃৎ শিল্প আছিল 'ইটা নিৰ্মাণ' (brick making)। আহোম ৰাজত্বত 'ইটাসজীয়া' নামৰ ইটা নিৰ্মাণ কৰা পাইকৰ খেল এটাৰ নাম বুৰঞ্জীত পোৱা যায়।

ইটা তৈয়াৰ কৰা পদ্ধতি আকৰ্ষণীয় আছিল। ইটা সাজিবৰ বাবে সংগ্ৰহ কৰা মাটি ইটাশালত ধুৰমুছেৰে খুন্দি গুড়ি কৰি চালনিৰে চালি সেই মাটিৰ সৈতে মা-মচলা মিহলাই পানী ঢালি তাৰ পাচত মিশ্ৰণটো পকী খোলাত ঢালি দিয়া হৈছিল আৰু প্ৰয়োজন অনুসৰি জোখমতে কটা হৈছিল। আন এটা পদ্ধতিত মাটিমাহৰ গুড়ি আৰু লালী গুৰ খচা - মাটিৰ সৈতে মিহলাই সাঁচত দি ইটা সজা হৈছিল। ইটাবোৰ এফলীয়া, তিনিকোণীয়া, কদৈসিৰীয়া, ঘূৰণীয়া আদি বিভিন্ন আকৃতিৰ আৰু জোখৰ আছিল। ইটাবোৰ ইটাভাতীত পুৰি টান কৰাৰ পাছত সেইবোৰৰ ওপৰত চেলাপেটী জোকৰ তেজেৰে ৰং বোলোৱাৰ কথা শুনা যায়। বৰ্ণনা মতে আহোমৰ ৰাজধানী ৰংপুৰৰ ওচৰত থকা জোকতলী নামৰ পথাৰত ম'হবোৰ দলঘাঁহ খোৱাবলৈ নমাই দিয়া হৈছিল। সেই পথাৰত থকা চেলাপেটী জোকবোৰে ম'হবোৰৰ তেজ শুহি খাই গাৰ পৰা সৰি পৰাৰ পাছত জোকবোৰ সংগ্ৰহ কৰি সেইবোৰ ক্ষুৰেৰে কাটি গোটখোৱা তেজবোৰত ইটাবোৰ জুবুৰিয়াই ৰং দিয়া হৈছিল। এই ৰং দীৰ্ঘস্থায়ী আছিল।

ইটাবোৰ দৌল-দেৱালয়, কাৰেং, নলা, নাদৰ পাট, সাঁকো আদি নিৰ্মাণত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। ইটাবোৰ গাঁথিবৰ বাবে থলুৱাভাৱে প্ৰস্তুত কৰা 'কৰাল' (cement) নামৰ এবিধ সামগ্ৰী ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। এই 'কৰাল' নামৰ সামগ্ৰী বিধ গুৰ, মাটিমাহ, শণ, শিলচূণ, মিঠা তেল, বৰালিমাছ, শামুক চূণ, চকাচূণ, ধূনা আদি মিশ্ৰণ কৰি তৈয়াৰ কৰা হৈছিল। কৰালক চূণ-চুৰ্কি নামেৰেও জনা গৈছিল। ইয়াৰোপৰি অধিক মসৃণ কামত ব্যৱহাৰৰ বাবে জন্তুৰ চৰ্বি, পোক - পৰুৱাৰ মল, ধাতুৰ গুড়ি, উদ্ভিদ আদিৰ মিশ্ৰণ কৰিও কৰাল প্ৰস্তুত কৰা হৈছিল। কৰাল প্ৰস্তুত কৰিবৰ বাবে কৰালৰ বৰুৱাৰ অধীনত নিৰ্দিষ্ট খেল (professional guild) আছিল।

কাঠৰ শিল্প :

অসম মূল্যবান কাঠৰ বাবে প্ৰাচীন কালৰে পৰা বিখ্যাত আছিল। অসমৰ হাবিবোৰত শাল, জামুক, আজাৰ, চাম, বন বগৰি, কৰৈ, তিতাচঁপা, বনচোম, বোলা, সোণাৰু, মাইফাক, গন্ধসৰৈ আদি মূল্যবান সুকাঠী গছ পৰ্য্যাপ্ত পৰিমাণে পোৱা গৈছিল। এই সুকাঠী গছবোৰৰ পৰা অসমৰ বাঁঢ়ে-খনিকৰে প্ৰাচীন কালৰে পৰা ঘৰ-দুৱাৰ নিৰ্মাণ কৰাৰ উপৰিও চালপীৰা, তামুলী পীৰা আদি বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ পীৰা, খাট, পেৰা, টেকী, শৰাই, নামঘৰৰ আসন, কাঠৰ মূৰ্তি, উৰাল, তাঁতশালৰ বিভিন্ন সঁজুলি আদি নিৰ্মাণ কৰিছিল।

ঘৰ-দুৱাৰৰ ক্ষেত্ৰত ৰজাৰ কাৰেং, হোলোংঘৰ, পাটঘৰ, শিঙৰি ঘৰ আদিত ইটাৰ ব্যৱহাৰৰ আগতে কাঠেৰে নিৰ্মাণ কৰা হৈছিল। সেইদৰে আহোমৰ ৰাজধানী গড়গাঁৱৰ ৰাজপ্ৰাসাদ হোলোং ঘৰটোও সুন্দৰকৈ কাঠেৰে নিৰ্মাণ কৰা আছিল বুলি মিৰজুমলাৰ সৈতে অসমলৈ অহা লেখক ছিহাবুদ্দিন তালিছে বৰ্ণনা কৰি থৈ গৈছে। কাঠত খোদাই কৰা বিভিন্ন ফুল-পাত, দেৱ-দেৱতা, জীৱ-জন্তুৰ মূৰ্তি আদিয়ে অসমৰ বাঁঢ়ে-খনিকৰ সকলৰ শিল্প-নৈপুণ্যৰ পৰিচয় দিয়ে। আহোমৰ ৰাজত্ব কালত কাঠ শিল্পত হাবিয়াল পাইকসকলো জড়িত আছিল। তেওঁলোকৰ তত্ত্বাৱধায়ক আছিল হাবিয়াল বৰুৱা, কাঠবৰুৱা বা কাঠকটীয়া বৰুৱা আদি বিষয়া।

সেইদৰে বাঢ়ে-খনিকৰ আদি বৃত্তিজীৱী সকলৰ ওপৰত তত্ত্বাৱধায়ক হিচাপে থকা বিষয়াজন আছিল খনিকৰ বৰুৱা।

সাঁচিপাত আৰু মহী প্ৰস্তুত শিল্প :

সাঁচিপাত আৰু ‘মহী’ বা চিয়াহী তৈয়াৰ কৰা শিল্প প্ৰাচীন অসমৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ শিল্প আছিল। সাঁচিপাত তৈয়াৰ কৰিবলৈ প্ৰথমে পূৰ্ণ সাঁচি গছৰ পৰা নিৰ্দিষ্ট জোখত বাকলি কাটি আনি বাকলিবোৰৰ ভিতৰফালটো ওপৰলৈ কৰি মেৰিয়াই কেইবাদিনো ৰ’দত শুকুৱাই ৰখা হৈছিল। এই শুকান বাকলিবোৰ কঠিন বস্তুৰ ওপৰত ৰাখি বাহিৰৰ ফালটো ঘাঁহি যিমান পৰা যায় নিমজ কৰি লৈ এৰাতি নিয়ৰত তিয়াই ৰখা হৈছিল। পিছদিনা পুৱা বাকলিবোৰৰ বাহিৰৰ ফালৰ নিকৰিবোৰ গুচাই বাকলিবোৰ আকৌ প্ৰয়োজন অনুসৰি জোখ মতে কাটি কটা টুকুৰাবোৰৰ পৰা খাৰুৱা পদাৰ্থবোৰ আঁতৰি যাবলৈ এঘণ্টামান চোঁচা পানীত বুৰাই ৰখা হৈছিল। পানীৰ পৰা তুলি আনি বাকলিবোৰ চুৰি কটাৰীৰে সাৱধানে ঘাঁহি ঘাঁহি মিহি কৰা হৈছিল। মিহি বাকলিবোৰত মাটি মাহৰ পৰা প্ৰস্তুত কৰা আঠা (gum) ভালকৈ সানি ঘাঁহি-পিহি পুনৰ হাইতাল (yellow orpiment) ৰং সানি শুকুওৱা হৈছিল। ৰ’দত ভালকৈ শুকুৱাৰপিছত বাকলিকেইডোখৰ পুনৰ ঘাঁহি-পিহি মসৃণ কৰি লিখাৰ উপযোগী কৰি তোলা হৈছিল।

লিখিবৰ বাবে থলুৱাভাৱে প্ৰস্তুত কৰি লোৱা হৈছিল উন্নত মানৰ ‘মহী’ বা চিয়াহী। শিলিখা, আমলখি, এলান্ধু, কেহুৰাজ, বৰ জামুকৰ ছাল আৰু ফলৰ ৰস আদিৰে এই ‘মহী’ তৈয়াৰ কৰা হৈছিল। সেই মহী বা চিয়াহীৰে লেখকে ৰাজহাঁহৰ পাখিৰ কলমেৰে (পাখি কলম) সাঁচিপাতৰ ওপৰত আখৰ লিখিছিল। এনে আখৰৰ পুথিক ‘সাঁচিপতীয়া পুথি’ বোলা হৈছিল। এনে পুথি শ শ বছৰ ধৰি বিশেষ নষ্ট নোহোৱাকৈ আজিকোপতি, সত্ৰ, যাদুঘৰ, নামঘৰ, বিভিন্ন অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠান আনকি ব্যক্তিগত সংৰক্ষণতো দেখিবলৈ পোৱা যায়। চিয়াহী বা মহীৰ সৈতে কেতিয়াবা ‘লা’ মিহলায়ো লিখা হৈছিল। সেইদৰে সাঁচিপাতৰ উপৰিও ভূজপত্ৰ, জন্তুৰ ছাল, তাল পাত, হাতীদাঁতৰ পাত, মুগা কাপোৰ, শিমলু তুলাৰে প্ৰস্তুত কৰা তুলাপাত আদিতো লিখা হৈছিল। ইয়াৰোপৰি শিল, তাম, পিতল, কাঁহ আদি ধাতুৰ ফলিত, লোহাৰ বৰতোপৰ গাতো লিখা হৈছিল।

লেখাৰু, আখৰকটীয়া আদি খেল প্ৰধানকৈ এই লেখা কামৰ সৈতে জড়িত আছিল।

নাও তৈয়াৰ শিল্প :

মূল্যবান কাঠেৰে পৰিপূৰ্ণ অৰণ্যৰ দেশ অসমত নাও তৈয়াৰ শিল্পও আছিল এটা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ শিল্প। প্ৰাচীন কালৰে পৰা অসমত যাতায়াতৰ বাবে প্ৰধানকৈ ব্যৱহৃত হৈছিল জলপথসমূহ। যাতায়াত, বেহা-বেপাৰ, নৌ - যুদ্ধ, মাছধৰা, আদি কামৰ বাবে প্ৰাচীন কালৰে পৰা অসমত প্ৰায় ২৫ বিধমান নাও নিৰ্মাণ কৰা হৈছিল। টুলুঙা নাও, মাৰ নাও, বজৰা নাও, জাপ নাও, যুৰীয়া নাও, হয়কলি নাও, পানচৈ, মগৰ চৰা নাও, হিলৈচৰা নাও আদি নাৱৰ নাম বুৰঞ্জীকে ধৰি বিভিন্ন গ্ৰন্থত পোৱা যায়। বৰ নাওবোৰত থকা-শোৱাৰ সুবিধা আছিল আৰু সেইদৰে হিলৈচৰা নাৱত সৈন্য-সামন্তৰ লগতে হিলৈ, বৰতোপৰ দৰে অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ নিয়াৰ ব্যৱস্থা আছিল। অসমৰ খনিকৰ-বাঢ়ে আদিয়ে গছ এডাল কাটি লৈ মাজডোখৰ খুলি দুমোৰ জোঙা কৰি সৰু-সুৰা কাম বা কম

দূৰত্বৰ যাতায়ত আদি কামৰ বাবে উপযোগীকৈ নাও নিৰ্মাণ কৰিছিল। আকৌ বেহা-বেপাৰ, যুদ্ধ-বিগ্ৰহ, দূৰ-দূৰণিৰ যাত্ৰা আদি কামৰ বাবে সুকাঠী গছ ফালি চটীয়া কাঠ বা তন্ত্ৰ তৈয়াৰ কৰি সেই তন্ত্ৰাবোৰ বিভিন্ন উপায়েৰে জোৰা দি বৃহৎ আকাৰৰ নাও নিৰ্মাণ কৰিছিল। প্ৰয়োজন অনুসৰি এনে দুখন নাও সমান্তৰালভাৱে জোৰা দি মজবুত যুৰীয়া নাও তৈয়াৰ কৰিছিল। চটীয়া কাঠবোৰ পানী নসৰকাকৈ জোৰা দিবলৈ লা, ধুনা, মৌ-সিটা আদিৰ মিশ্ৰণেৰে এবিধ আঠা তৈয়াৰ কৰি লৈছিল। তদুপৰি ‘আহোম এঠা’ নামৰ এবিধ অতি উন্নত মানৰ আঠাৰে আৰু কেন্দুগছৰ গুটিৰ আঠাৰে লেপি পানী সৰকিব নোৱৰা কৰা হৈছিল।

আহোমৰ ৰাজত্বকালত ‘নাওশলীয়া’ নামৰ খেলৰ লোকসকল নাও নিৰ্মাণ শিল্পৰ সৈতে প্ৰধানকৈ জড়িত আছিল। নাওশলীয়া ফুকন আৰু নাওশলীয়া বৰুৱা বিষয়া দুজনে নাওশাল, নাওশলীয়া খেল আৰু নাও নিৰ্মাণ কাৰ্যৰ ওপৰত চকু ৰাখিছিল। গড়গাঁও, ৰংপুৰৰ ওচৰৰ শাকবাৰী, লতাশিল, পাণ্ডু, গুৱাহাটী, কলিয়াবৰ, বিশ্বনাথ আদি ঠাইত নাও নিৰ্মাণৰ কাৰখানা আছিল। এইবোৰ কাৰখানাতে নিৰ্মাণ কৰা যুঁজাৰু নাৱেৰে ১৬৭১ খ্ৰীঃ শৰাইঘাটৰ বিখ্যাত নৌযুদ্ধত বৰসেনাপতি লাচিত বৰফুকনৰ নেতৃত্বত অসমীয়া সেনাই ৰাজপুত সেনাপতি ৰামসিংহৰ নেতৃত্বৰ অসম আক্ৰমণকাৰী মোগল সেনাক পৰাস্ত কৰিছিল।

ৰঞ্জন শিল্প :

ৰঞ্জন শিল্প বা ৰং কৰা শিল্পতো প্ৰাচীন অসম আগবঢ়া আছিল। প্ৰাক্ -আহোম যুগত অসমৰ জন-জাতিসকল কাপোৰত বিভিন্ন ৰঙ দিয়া, ৰঙীন ফুল বচা আদি কাৰ্যত পাকৈত আছিল। উজনি অসমৰ বৰাহীসকলৰ চুৰীয়াত ৰঙা, ক’লা আঁচু থকাৰ কথা বুৰঞ্জীত পোৱা যায়। আহোম ৰাজত্বৰ ডা-ডাঙৰীয়াসকলে মূৰত কুসুম গছৰ হালধীয়া ফুলেৰে বোলোৱা “কুছুম বুলীয়া পাগ” মৰাৰ কথাও পোৱা যায়। এই কুছুম বা কুসুম ফুলৰ খেতি কৰি ৰজাৰ ঘৰত যোগান ধৰিবলৈ “কুসুম যোগনীয়া” বোলা খেল এটা থকাৰ কথাও বুৰঞ্জীত পোৱা যায়। সেইদৰে মজাঠি গছৰ ৰসেৰে কাপোৰত হালধীয়া আৰু ৰঙচুৱা ৰং দিয়া অথবা আঁচু গছৰ শিপা আৰু কাঠৰ হালধীয়া বৰণেৰে কাপোৰ বোলোৱাৰ কথাও পোৱা যায়। প্ৰাচীন অসমত কেন্দু, জামুক, আমলখি, জৰথ, টেপৰ টেঙা, তেঁতেলী, থেকেৰা, শিলিখা, হালধি আদি বিভিন্ন গছ আৰু শিপাৰ পৰা ৰং প্ৰস্তুত কৰাৰ কথা পোৱা যায়। বাঢ়ৈ-খনিকৰসকলে নামঘৰৰ কাঠৰ চতি, মণিকুটৰ আসন আদিত ‘হেঙুল-হাইতাল’ৰ ৰং বোলোৱা কাম অতি সুন্দৰকৈ কৰিছিল। মহাপুৰুষ দুজনাৰ হাতত ভাওনাৰ মুখা, ছো আদি নিৰ্মাণ শিল্পৰ লগতে অসমৰ ৰঞ্জন শিল্পয়ো নতুন ৰূপত প্ৰাণ পাই উঠিছিল। সত্ৰসমূহ এই শিল্প চৰ্চাৰ অন্যতম প্ৰাণকেন্দ্ৰ আছিল। সাঁচিপতীয়া পুথি, ভাওনাৰ মুখা, ছো আদি বিভিন্ন সামগ্ৰীত ফুল-জালি অঁকা আৰু ৰং বোলোৱা হৈছিল। আহোম ৰাজত্বত চিত্ৰকৰ, খনিকৰ, ৰহন কৰা আদি খেলসমূহ ৰঞ্জন শিল্পৰ সৈতে প্ৰত্যক্ষভাৱে জড়িত আছিল।

লোণ শিল্প :

অসমৰ সমীপৱৰ্তী পাহাৰসমূহত প্ৰধানকৈ লোণৰ পুংবোৰ আছিল। আহোমৰ ৰাজত্ব কালত ‘লোণপুৰীয়া’ নামৰ খেলৰ লোকসকলে খৰালি মহীয়া লোণপুঙৰ কাষত বাহৰ পাতি বাঁহৰ চুঙাত লোণপুঙৰ পৰা লুণীয়া পানী ভৰাই আনি পগাই লোণ প্ৰস্তুত কৰিছিল। মহঙ্গ নামৰ ঠাইত থকা লোণপুং জনাজাত

আছিল। সমীপৱৰ্তী বৰহাট, নামচাং, জয়পুৰ, শদিয়া আদি ঠাইতো লোণপুং আছিল। মহস্বৰ লোণপুং দখলক লৈ নগা আৰু আহোমৰ মাজত যুদ্ধও হৈছিল। আহোম ৰাজত্বত লোণপুঙৰ তদ্বাৰধায়ক হিচাপে ‘লোণপুৰীয়া বৰুৱা’ নামৰ বিষয়াজন আছিল। নগা, মিচিমি, খামতি আদি পৰ্বতীয়া জনজাতিসকলে অসমলৈ আহি লোণৰ বেপাৰ কৰিছিল। পৰৱৰ্তীকালত ইংৰাজসকলে অসমত লোণৰ ব্যৱসায় কৰি বহুতো লাভ কৰিছিল। উৎপাদন সীমিত আৰু লোণ সহজলভ্য নাছিল বাবে সেইসময়ত অসমীয়া মানুহৰ মাজত “লোণ দানে সোণ দানে সমান” বোলা কথাষাৰ সৃষ্টি হৈছিল। সেইসময়ত অসমীয়া মানুহে লোণৰ দৰে খাৰযুক্ত সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰি লৈ লোণৰ বিকল্প হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিছিল। কল বাকলি, কল গছৰ মধুনা, পুণী, ডিমৰু গছ আদিৰ পৰা খাৰ তৈয়াৰ কৰি সেই খাৰেৰে অসমীয়া মানুহে কাপোৰ-কানি ধুইছিল আৰু খোৱাতো ব্যৱহাৰ কৰিছিল।

খাৰ তৈয়াৰ শিল্প :

হিলৈ-বৰতোপৰ গুলি নিৰ্মাণ কৰিবলৈ হিলৈ খাৰ, যৰক্ষাৰ আদি খাৰ তৈয়াৰ কৰা কাম আহোমৰ ৰাজত্বকালত প্ৰধানকৈ ‘খাৰঘৰীয়া’, ‘জখৰীয়া’ আদি খেলৰ মানুহে কৰিছিল। এওঁলোকে ক্ৰমে খাৰঘৰীয়া ফুকন আৰু জখৰীয়া বৰুৱাৰ তদ্বাৰধানত খাৰ তৈয়াৰ কৰা কাম কৰিছিল। গোহালিৰ গৰুৰ মূত্ৰৰ পৰাই বিশেষ উপায়েৰে খাৰ তৈয়াৰ কৰা হৈছিল বুলি বুৰঞ্জীত পোৱা যায়। সেইদৰে ভীমকলৰ গছ ছিৰি পটুৱাবোৰ শুকুৱাই, পুৰি তাৰ পৰা উৎপন্ন হোৱা খাৰেৰেও হিলৈৰ খাৰ তৈয়াৰ কৰা হৈছিল বুলি বুৰঞ্জীত আছে।

হাতী দাঁতৰ শিল্প :

হাতী দাঁতৰ শিল্প অসমৰ এক প্ৰাচীন শিল্প। হাতী দাঁতৰ পৰা বিভিন্ন সামগ্ৰী যেনে, অলংকাৰ, বাচন-বৰ্তন, পীৰা, ফণি, বাকচ, দা-কটাৰীৰ নাল, কাকৈ, পাশা খেলৰ পাশতি আদি তৈয়াৰ কৰা হৈছিল। হাতী দাঁতৰ ওপৰত মাটিৰে ডাঠ প্ৰলেপ দি তপতাই কোমল কৰি সেই দাঁত তঙালৰ দৰে তোলাই তাৰ পৰা চাৰি, পাটী আদি তৈয়াৰ কৰিছিল। হাতী দাঁতৰ পাতত লিখা পুথি থকাৰ কথাও শুনা যায়। হাতীৰ হাঁড়ৰ পৰাও বিভিন্ন সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰা হৈছিল। হাতী দাঁতৰ সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰা খনিকৰসকলক ‘বক্তাৰ খনিকৰ’ বোলা হৈছিল। এওঁলোক মুছলমান সম্প্ৰদায়ৰ লোক আছিল বুলি বুৰঞ্জীত পোৱা যায়। আহোম ৰজাসকলে এওঁলোকক এই শিল্পটো জীয়াই ৰখাৰ বাবে নিষ্কৰ ভূমি আৰু বৃত্তি দি সংস্থাপন কৰিছিল। বক্তাৰ খনিকৰসকলে পছৰ শিঙৰ পৰাও বিভিন্ন সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰিছিল।

চূণ তৈয়াৰ কৰা শিল্প :

পৰ্বতৰ চূণশিল সংগ্ৰহ কৰি তাৰপৰা চূণ তৈয়াৰ কৰাটো প্ৰাচীন অসমৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ শিল্প আছিল। বিশেষকৈ আহোম ৰাজত্বকালত কৰাল তৈয়াৰ কৰোঁতে চূণ অতীৰ প্ৰয়োজনীয় উপাদান আছিল। চূণ তৈয়াৰ কৰা পাইকে খৰালি মহীয়া পৰ্বতৰ পৰা চূণ শিল সংগ্ৰহ কৰি নামনিত থকা চূণ চালিত ভটা পাতি কেইবা মাহলৈকে কাম কৰি বিপুল পৰিমাণে চূণ উৎপাদন কৰিছিল। সেইদৰে নৈবোৰত পোৱা শামুকৰ খোলা পুৰি শামুক চূণও তৈয়াৰ কৰা হৈছিল। আহোম ৰাজ্যত ‘চূণ যোগনীয়া’, ‘চূণৰ ভটা কৰা’ আদি খেলসমূহ চূণ উৎপাদনৰ সৈতে জড়িত আছিল।

লা তৈয়াৰ শিল্প :

লা তৈয়াৰ কৰা শিল্পও প্ৰাচীন অসমৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ শিল্প আছিল। কাষৰীয়া পাহাৰীয়া লোকসকলৰ পৰা লা সংগ্ৰহ কৰাৰ উপৰিও আহোমৰ ৰাজত্ব কালত লা গছত ‘লা পৰুৱা’ পুহিও লাৰ খেতি কৰা হৈছিল। বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ ৰং দীৰ্ঘস্থায়ী কৰিবৰ বাবে লা ব্যৱহাৰ কৰাৰ উপৰি মোহৰ, চাব আদি ৰাজকীয় ঘোষণা পত্ৰত মাৰিবৰ বাবেও লা ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। সেইদৰে বিভিন্ন ধাতুৰ বাচন-বৰ্তনৰ সাঁচ আদি তৈয়াৰ কৰিবৰ বাবেও লাৰ প্ৰয়োজন হৈছিল। লা উৎপাদনৰ বাবে আহোম ৰাজ্যত ‘লাশুঙ্গি’ নামৰ এটা খেল বুৰঞ্জীত পোৱা যায়।

ৰহ তৈয়াৰ কৰা শিল্প :

আহোমৰ ৰাজত্ব কালত সৰু - বৰ পুখুৰীবোৰৰ পানী ফটফটীয়া কৰি ৰাখিবৰ বাবে ‘ৰহ’ (পাৰদ বা পাৰা) নামৰ এবিধ পদাৰ্থ তৈয়াৰ কৰা হৈছিল। সাধাৰণতে বেল গছৰ আঠাৰ পৰা বিশেষ পদ্ধতিৰে এই ‘ৰহ’ তৈয়াৰ কৰা হৈছিল বুলি পোৱা যায়। ‘ৰহ’ তৈয়াৰ কৰা লোকসকল আহোম ৰাজত্বত ‘ৰসেন্দ্ৰ বৰুৱা’ নামৰ বিষয়াজনৰ তত্ত্বাৱধানত আছিল।

অনান্য শিল্প :

ওপৰত উল্লিখিত শিল্প-উদ্যোগ সমূহৰ উপৰি প্ৰাক্-ব্ৰিটিছ যুগৰ অসমত ধূনা গছৰ পৰা সুগন্ধি ধূনা, কস্তুৰী মূগৰ (musk-deer) পৰা গন্ধ কলাই, সাঁচি গছৰ পৰা সুগন্ধি অগৰু আতৰ, বিভিন্ন গছ, ফুলৰ পৰা বিভিন্ন সুগন্ধি দ্ৰব্য তৈয়াৰ কৰা হৈছিল। আঠা উৎপাদক বিভিন্ন গছৰ পৰা আঠা; মিচিমি পাহাৰ, ভূটান, তিব্বত, আদিৰ পৰা বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ ‘বিহ’ যেনে - বৰ বিহ, কণী বিহ ইত্যাদি সংগ্ৰহ কৰা হৈছিল। সেইদৰে ফেটী সাপৰ গাত কেতেকী ফুলৰ পাত বান্ধি ‘বিহ’ বা ‘বিষ’ সংগ্ৰহ কৰাৰ কথাও শুনা যায়। এনেবোৰ বিহ ঔষধ তৈয়াৰ কৰা বা অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰত প্ৰয়োগ কৰা আদি কামত ব্যৱহৃত হৈছিল। ‘বিহিয়া’ নামৰ খেলৰ লোকসকল বিহ উৎপাদন আৰু সংগ্ৰহৰ সৈতে জড়িত আছিল।

সেইদৰে বিভিন্ন অঁহযুক্ত গছ-বনৰ পৰা অঁহৰ সামগ্ৰী; গড়ৰ ছালেৰে বান্ধ (Shield) আৰু যুদ্ধৰ বৰ্ম আৰু জন্তুৰ চৰীৰপৰা তেল আদি তৈয়াৰ; জীৱ-জন্তুৰ ছালৰ পৰা চামৰা তৈয়াৰ; কুহিলা, মাদুৰি বন, পাটীদৈ আদিৰ পৰা চাৰি - পাটী; খেৰ, টকৌ পাত, জেঙুপাত আদিৰ পৰা ঘৰৰ ছাল, বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ জাপি, আৰোৱাণ, বিচনী, নাও আৰু গৰু গাড়ীৰ চ্ছে, বিভিন্ন ধৰণৰ চালি আদি তৈয়াৰ কৰা হৈছিল।

তদুপৰি সৰিয়হ পেৰি মিঠাতেল উৎপাদন কৰিবৰ বাবে বেতৰ বেতেৰিয়ুক্ত তেলীশাল; কুঁহিয়াৰ ৰস উলিয়াই গুৰ আদি উৎপাদন কৰিবৰ বাবে লোহাৰ ভীমযুক্ত কুহিয়াৰ শাল; তাঁতশালৰ বিভিন্ন আহিলা-পাতি; কৃষিৰ সঁজুলি তৈয়াৰ কৰা; জুই ধৰিবৰ বাবে জুই উৎপাদক ‘টিঙিৰি’ নামৰ সঁজুলি; নোমালৰ বৰুৱা নামৰ বিষয়াজনৰ অধীনত জন্তুৰ নোমৰ পৰা বিভিন্ন সামগ্ৰী তৈয়াৰ— আদি বিভিন্ন সামগ্ৰী উৎপাদন কৰা শিল্প-উদ্যোগ প্ৰাক্-ব্ৰিটিছ যুগৰ অসমত আছিল। ইয়াৰে কিছু সংখ্যক শিল্প অদ্যপৰিমিত জীয়াই আছে যদিও সৰহভাগেই পাহৰণিৰ গৰ্ভত বিলীন হৈ গৈছে।

(খ) ব্ৰিটিছ যুগৰ অসমৰ শিল্প-উদ্যোগ

প্ৰয়োজনীয় তথ্য

- ◆ আধুনিক অৰ্থত অসমৰ ঔদ্যোগীকৰণ আৰম্ভ হৈছিল উপনিৱেশিক শালন কালত। সমগ্ৰ প্ৰক্ৰিয়াটো অসমৰ সম্পদসমূহৰ প্ৰশালীবদ্ধ জৰীপ আৰু ব্যৱসায়িক স্বাৰ্থত সম্পদ ব্যৱহাৰৰ সৈতে জড়িত হৈ আছিল। ঔদ্যোগীকৰণে অসমৰ আৰ্থ-সামাজিক ক্ষেত্ৰলৈ অনা পৰিৱৰ্তনসমূহ অতি তাৎপৰ্যপূৰ্ণ। মধ্যযুগীয় আৰ্থিক আৰু সামাজিক ব্যৱস্থাৰ ৰূপান্তৰ হৈছিল। পুঁজিবাদী উৎপাদন ব্যৱস্থাৰ সৈতে অসমৰ সংযোগ মন কৰিবলগীয়া বিষয়। অসমৰ জনগাঁথনিৰ পৰিৱৰ্তন আৰু লাহে লাহে আধুনিক সমাজ এখনৰ উত্থান সমান্তৰালভাৱে হৈছিল। ঔদ্যোগীকৰণ এই ক্ষেত্ৰত এটা কাৰক বুলিব পাৰি।
- ◆ অষ্টাদশ শতিকাত ইংলেণ্ডত সূচনা হোৱা উদ্যোগ বিপ্লৱে সেইখন দেশৰ অৰ্থনীতিৰ ভিত্তি কৃষিৰ পৰা উদ্যোগলৈ সলনি কৰিছিল। উদ্যোগ বিপ্লৱৰ জৰিয়তে সমগ্ৰ ইউৰোপৰ বৃহৎ পুঁজিবাদী উদ্যোগ প্ৰতিষ্ঠাৰ এটা ধাৰা আৰম্ভ হৈছিল। এই ধাৰাটোৱে বিশ্বত সাম্ৰাজ্যবাদ সুদৃঢ় কৰাৰ এটা কাৰক হিচাবে পৰিগণিত হৈছিল। এনেধৰণৰ উদ্যোগসমূহত ভূমি, শ্ৰম, পুঁজি আৰু সংগঠন উপাদান হিচাবে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। অসমত ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ শাসন কালত প্ৰতিষ্ঠিত চাহ, কয়লা, খনিজ তেল ভিত্তিক উদ্যোগবোৰ আধুনিক উদ্যোগ বুলিব পাৰি। এই ক্ষেত্ৰত ৰে'ল ব্যৱস্থাটোকো (Railway system) উদ্যোগ বুলিব পাৰি। এনেধৰণৰ প্ৰক্ৰিয়াৰ মাজেৰেই অসম বিশ্ব অৰ্থনীতিৰ লগত যুক্ত হৈছিল উপনিৱেশিক কালত।
- ◆ প্ৰাচীন কালৰে পৰা অসমত বাঁহ-বেত, বস্ত্ৰৰ শিল্প আদি কুটিৰ উদ্যোগৰ প্ৰচলন আছিল। আহোম ৰাজত্বকালত সোণ, লো, নিমখ আদি আহৰণ কৰা হৈছিল যদিও পদ্ধতিসমূহ আধুনিক নাছিল। আহোম শাসনকৰ্তাসকলে ইয়াৰ পৰা ৰাজহ সংগ্ৰহ কৰিছিল। দিৱং, সোৱণশিৰি, ধনশিৰি নৈৰ বালি ধুই সোণোৱাল সকলে সোণ আহৰণ কৰিছিল।

অসমত আধুনিক যুগৰ আঁচনি আৰম্ভ হয় উপনিৱেশিক কালছোৱাত। আহোমৰ শাসন কালছোৱাত নানান ধৰণৰ গ্ৰাম্য-শিল্পৰ কৰ্ম চলিছিল যদিও সেইবোৰ চলিছিল কেৱল ৰাজ্যখনৰ লোসকলৰ চাহিদা পূৰণৰ অৰ্থেহে; তাত ব্যৱসায় আৰু বাণিজ্যিক লাভলাভৰ দিশটোৱে মুঠেও স্থান পোৱা নাছিল। কিন্তু ব্ৰিটিছৰ শাসন কালত ইয়াত কিছুমান বৃহৎ উদ্যোগ গঢ় লৈ উঠে আৰু সেইবোৰে ব্ৰিটিছৰ অৰ্থনৈতিক লাভলাভত বিশেষ বৰঙণি আগবঢ়োৱাৰ উপৰি পৰিৱৰ্তী কালৰ অসমৰ অৰ্থনৈতিক জীৱনলৈও গুৰুত্বপূৰ্ণ অৱদান আগবঢ়ায়। ব্ৰিটিছ শাসনত গঢ়ি উঠা অসমৰ প্ৰধান প্ৰধান উদ্যোগসমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

চাহ উদ্যোগ : চাহগছ আৱিষ্কাৰ হোৱাৰ পাছত অসমৰ অৰ্থনীতিত অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ চাহ উদ্যোগৰ

বিষয়ে চিন্তা-চৰ্চা আৰম্ভ হৈছিল ১৮৩৪ চনত। তদানীন্তন গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল (লৰ্ড উইলিয়াম বেণ্টিংক) পৰিষদে চাহ খেতিৰ পৰিকল্পনা যুগুত কৰিবলৈ এখন চাহ কমিটি (Tea Committee) নিয়োগ কৰিছিল ১৮৩৪ চনত। সেই সময়ত চাহ ব্যৱসায় নিয়ন্ত্ৰণ কৰিছিল চীনা সকলে। ব্ৰিটিছ সকলৰ চীন চৰকাৰৰ সৈতে সম্পৰ্ক সিমান সৌহাদ্যপূৰ্ণ নাছিল। তেনে পৰিস্থিতিত কোম্পানী চৰকাৰে চাহৰ বিকল্প উৎসৰ সন্ধান কৰিছিল যাতে চাহপাতৰ যোগান নিয়মীয়া কৰিব পৰা যায়। ইতিমধ্যে চাহ ব্ৰিটিছ সকলৰ প্ৰিয় পানীয় হৈ পৰিছিল। লৰ্ড আৰ্মহাষ্টৰ সময়তে হিমালয় অঞ্চলত চাহ খেতিৰ সম্ভাৱনা পৰীক্ষা কৰিবলৈ কেবাটাও মিছন প্ৰেৰণ কৰা হৈছিল। বিষয়টোৱে অধিক গুৰুত্ব লাভ কৰে বেণ্টিংকৰ দিনত। চাহখেতিৰ বিশদ পৰিকল্পনা প্ৰস্তুতকৰণৰ বাবে জি. আই গাৰ্ডনক সচিব হিচাবে লৈ চাহ কমিটি গঠন কৰা হৈছিল। এই কমিটিয়ে অতি সোনকালে উত্তৰ-পূৱ সীমান্ত, নীলগিৰি আৰু হিমালয়ৰ পাদদেশত অনুসন্ধান আৰম্ভ কৰে। তাৰোপৰি চীনদেশৰ পৰা চাহ গছৰ কাটিং আৰু লগতে শ্ৰমিক আনি চাহ খেতি কৰিবলৈ পদক্ষেপ লোৱা হৈছিল। প্ৰথম অৱস্থাত চাহ কমিটিয়ে পূৰ্বোক্তোখিত অঞ্চলসমূহৰ পৰা প্ৰয়োজনীয় তথ্য সংগ্ৰহ কৰিছিল। চাহ কমিটিৰ সচিব গাৰ্ডন চাহপুলি আৰু শ্ৰমিক সংগ্ৰহৰ বাবে চীনদেশলৈ গৈছিল। অসমৰ কমিছনাৰ জেনকিন্সেও লেফটেনেণ্ট চাৰ্লটনৰ সৈতে শদিয়াত চাহ গছৰ অনুসন্ধান কৰিছিল। তেওঁলোকে শদিয়া আৰু বিচাত বনৰীয়া চাহ গছ প্ৰত্যক্ষ কৰি উৎসাহী হৈ পৰিছিল আৰু লগে লগে এটা বিৱৰণ প্ৰস্তুত কৰি চাহ কমিটিক জনাইছিল। শদিয়াত চাহ গছৰ আৱিষ্কাৰে স্বাভাৱিকতে কোম্পানী চৰকাৰক উজনি অসমৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত কৰিছিল।

চাহ কমিটিয়ে অতি ক্ষিপ্ৰতাৰে বিষয়টো সন্দৰ্ভত অধিক প্ৰয়োজনীয় তথ্য সংগ্ৰহৰ অৰ্থে এটা বৈজ্ঞানিক মিছন শদিয়ালৈ প্ৰেৰণ কৰিব লাগে বুলি গৱৰ্ণৰ জেনেৰেললৈ পত্ৰ লিখিছিল। কলিকতাৰ বোটানিকেল গাৰ্ডেনৰ অধীক্ষক এন্ ওৱালিছৰ নেতৃত্বত উদ্ভিদবিদ আৰু ভূতত্ত্ববিদৰ মিছন এটা ১৮৩৫ চনত শদিয়াত উপস্থিত হয়। চীনদেশৰ পৰা অনা চাহপুলিসমূহ ৰাখিবলৈ জেনকিন্সে শদিয়াত চি.এ. ব্ৰাচৰ সহায়ত এখন নাৰ্চাৰি প্ৰস্তুত কৰিছিল। (চি. এ. ব্ৰাচ আছিল ৰবাৰ্ট ব্ৰাচৰ ভাতৃ। অসমত ১৮২৩ চনতে চাহগছ আৱিষ্কাৰৰ কৃতিত্ব দিয়া হয় ৰবাৰ্ট ব্ৰাচক) কলিকতাৰ পৰা অহা বিশেষজ্ঞসকলে উজনি অসমত কেবাপ্ৰকাৰৰ চাহ গছ দেখিবলৈ পাইছিল। ব্যৱসায়িকভাৱে চাহ খেতি কৰাৰ সম্ভাৱনীয়তা সম্বন্ধে জানিবলৈ তেওঁলোকে চাহ গছৰ গুণাগুণ পৰীক্ষা কৰিব লাগে বুলি সিদ্ধান্তলৈ আহিছিল। ওৱালিছে কোম্পানী চৰকাৰক পৰামৰ্শ দিছিল উজনি অসমত চাহ গছ থকা সকলো ভূমি কিনি পেলাবলৈ চাহ কমিটিয়ে বিশেষজ্ঞসকলৰ সকলো পৰামৰ্শ গ্ৰহণ কৰিলে। ভাৰত চৰকাৰে সেই সময়ত ব্যয়বহুল এটা পৰীক্ষা চলোৱাৰ পক্ষপাতী নাছিল। উজনি অসমৰ চিংফৌ, মটক আৰু গাভৰু পাহাৰৰ চাহ গছৰ হাবিসমূহ কোম্পানী চৰকাৰৰ হাতলৈ আহিছিল। জেনকিন্সৰ যুক্তিত পতিয়ন গৈ ভাৰত চৰকাৰে ১৮৩৬ চনত চাহ খেতিৰ আঁচনিখন অনুমোদন কৰিছিল। চি. এ. ব্ৰাচৰ নেতৃত্বত প্ৰয়োজনীয় জৰীপ সম্পূৰ্ণ কৰি পৰীক্ষামূলক চাহ খেতি আৰম্ভ কৰা হৈছিল। ইতিমধ্যে চীনদেশৰ পৰা শ্ৰমিক আৰু কাৰিকৰসকল আহি পাইছিল। প্ৰথম বছৰৰ উৎপাদনৰ বাৰ বাকচ চাহপাত ১৮৩৭ চনত ইংলেণ্ডলৈ প্ৰেৰণ কৰা হৈছিল গুণাগুণ পৰীক্ষা কৰাৰ অৰ্থে। পৰীক্ষাৰ অন্তত অসমৰ চাহপাত চীনদেশৰ চাহপাতৰ সমানেই গুণসম্পন্ন (possessed 'great strength, pungence and astringency') হিচাবে পৰিগণিত হৈছিল। চাহ উৎপাদন ব্যয় বিষয়টোও চালিজাৰি চোৱাৰ অন্তত দেখা গৈছিল যে ব্যৱসায়িভিত্তিক

চাহ উৎপাদনৰ খৰছ খুব বেছি নহয়। চাহ কমিটিয়ে সেই সময়ত গৰ্বেৰে ঘোষণা কৰিছিল যে অচিৰেই অসমে চাহৰ ক্ষেত্ৰত চীনাৰ প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা কৰিব।

ভাৰত চৰকাৰে চাহ কমিটিৰ পৰামৰ্শত উৎসাহিত হৈ ব্যৱসায়ভিত্তিক চাহ খেতি কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। প্ৰথম অৱস্থাত চাহ উৎপাদনৰ বাবে চীনা শ্ৰমিক আৰু বিশেষজ্ঞ সকলৰ সহায় লোৱা হৈছিল। লাম কুৱা (Lum Qua) আছিল তেনে এজন দোভাষী চীনা তথা বিশেষজ্ঞ। এনেধৰণেই অসমত কৃষিভিত্তিক এটা বৃহৎ উদ্যোগৰ আৰম্ভণি হৈছিল। ঊনবিংশ শতিকাৰ চতুৰ্থ দশকত বিষয়টোৱে ব্যৱসায় জগতত খলকনি তুলিছিল। ১৮৩৮ চনৰ ফেব্ৰুৱাৰী মাহত ভাৰতীয় আৰু ব্ৰিটিছ পুঁজিপতি কেইজনমান লগ হৈ কলিকতাত বেংগল টি এছ'ছিয়েছন গঢ়ি তুলিছিল। ব্যক্তিগত এই প্ৰতিষ্ঠানৰ উদ্দেশ্য আছিল অসমৰ চাহ উদ্যোগৰ অংশীদাৰ হোৱা। তেওঁলোকে দহ লাখ টকাৰ পুঁজি বিনিয়োগ কৰিছিল। ব্ৰিটিছ চৰকাৰে চাহ উদ্যোগৰ প্ৰচুৰ সম্ভাৱনা দেখি উজনি অসমত বিস্তৃত ভূমিত চাহ খেতি কৰিবলৈ উদ্যোগ লৈছিল। ইতিমধ্যে ব্যক্তিগত ব্যৱসায়িক কোম্পানী, ক্ৰমে মেচাৰ্চ ককটেল এণ্ড কোম্পানী, মেচাৰ্চ বয়ড্ এণ্ড কোম্পানী আৰু বেংগল এছ'ছিয়েছনে গোট খাই ইংলেণ্ডত আসাম টি কোম্পানী গঠন কৰিছিল। সৰ্বমুঠ পাঁচ লাখ পাউণ্ড ষ্টাৰ্লিং বিনিয়োগ কৰি আসাম টি কোম্পানীয়ে চাহ ব্যৱসায়ত যোগ দিছিল। আসাম টি কোম্পানীত মণিৰাম বৰভাণ্ডাৰ বৰুৱাই দেৱান হিচাবে কাম কৰিছিল। পৰৱৰ্তী কালত নিজাববীয়াকৈ তেওঁ দুখন বাগান খুলিছিল। চৰকাৰৰ অধীনৰ পৰীক্ষামূলক বাগানসমূহো কোম্পানীক হস্তান্তৰ কৰা হৈছিল।

১৮৫২ চনত মেচাৰ্চ ওৱাৰেণ জেনকিন্সৰ অধীনত মাইজান টি কোম্পানী খোলা হৈছিল। কোম্পানীৰ বাগান আৰু কলঘৰসমূহ অবিভক্ত লখিমপুৰ জিলাত খোলা হৈছিল। ১৮৫৮ চনত উইলিয়ামছনৰ যোৰহাট টি কোম্পানী খোলা হৈছিল। ১৮৫৮-৫৯ চনত ৭৫৯৯ একৰ ভূমিত চাহ খেতি কৰা হৈছিল। প্ৰচুৰ লাভৰ সম্ভাৱনাই বৃহৎ পুঁজিপতিসকলক চাহ উদ্যোগৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত কৰিছিল।

প্ৰথম অৱস্থাত চাহ উদ্যোগৰ বাবে ডাঙৰ সমস্যা হৈ দেখা দিছিল যাতায়াত আৰু শ্ৰমিকৰ যোগান। কালক্ৰমত সমস্যাসমূহ দূৰ হৈছিল। চীনা শ্ৰমিকৰ আমদানি ব্যয়বহুল হোৱা বাবে পিছলৈ চাহ উদ্যোগীসকলে ভাৰতৰ অন্য প্ৰান্ত বিশেষকৈ অন্ধ্ৰপ্ৰদেশ, উৰিষ্যা, মধ্যপ্ৰদেশ, বংগ আদিৰ পৰা শ্ৰমিক সৰবৰাহ কৰিছিল। তেওঁলোকৰ আগমনে অসমৰ সমাজ সংস্কৃতিলৈ ভিন্ন উপাদানেৰে অৱদান যোগাইছিল। বৰ্তমান অসমৰ জনসংখ্যাৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ অংশ হৈছে চাহ সম্প্ৰদায়।

বৰ্তমান অসমত ৭৬৫ খন চাহ বাগিচা আছে। বিশ্বৰ আটাইতকৈ বৃহৎ চাহ উৎপাদনকাৰী অঞ্চল হিচাবে অসম জনাজাত। এই বাগানসমূহ প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্যৰে ভৰপূৰ। ইয়াৰ উপৰিও অসমত এক লাখ ক্ষুদ্ৰ চাহ বাগিচাও আছে। বছৰি প্ৰায় ৫৭০ মিলিয়ন চাহ পাত অসমে উৎপাদন কৰে। স্বৰাজ্যন্তৰ কালত ক্ষুদ্ৰ চাহ খেতিয়সকলে চাহখেতিৰ জৰিয়তে লাভৱান হৈছে। তেওঁলোকে ডাঙৰ বাগানসমূহত চাহপাত বিক্ৰী কৰে। (অসমৰ চাহগছৰ বৈজ্ঞানিক নাম *Camellia Sinesis* var. *assamica*)

খনিজ তেল উদ্যোগ : অসমৰ অৰ্থনীতিত তেল উদ্যোগৰো বিশেষ ভূমিকা আছে। ১৮২৬ চনতে কেপ্তেইন উইলকক্সে শিৱসাগৰ জিলাৰ দক্ষিণ-পশ্চিমে খনিজ তেল আৰু কয়লাক্ষেত্ৰ প্ৰত্যক্ষ কৰিছিল। কোম্পানীৰ শাসনকালত তেল উদ্যোগৰ সূচনা হৈছিল। আহৰণ কৰা খনিজ তেল শোধন কৰিবলৈ বৰ্তমান

অসমত ডিগবৈ, নুনমাটি, বঙাইগাঁও আৰু নুমলীগড়ত চাৰিটা শোধনাগাৰ আছে। ইয়াৰ ভিতৰত একমাত্ৰ ডিগবৈ শোধনাগাৰ (এচিয়াৰ প্ৰথম শোধনাগাৰ) স্বাধীনতাৰ পূৰ্বে স্থাপন কৰা হৈছিল।

কমিছনাৰ জেনকিন্সে উজনি অসম ভ্ৰমণ কালত ১৮৩৮ চনত বৰহাটৰ ওচৰত কেবাটাও তেলৰ ফোঁৱাৰা (Oil spring) প্ৰত্যক্ষ কৰিছিল। ইয়াৰ উপৰিও নামচিক, নাহৰপুঙ, মাকুম আদি ঠাইত কয়লাক্ষেত্ৰসমূহৰ ওচৰত খনিজ তেল দেখিবলৈ পোৱা কথা কেপ্টেইন হানয়, কেপ্টেইন ডেল্টন আদি কোম্পানীৰ বিষয়াসকলে উল্লেখ কৰিছে। এইক্ষেত্ৰত কেপ্টেইন ডেল্টনে উল্লেখ কৰা কথাখিনি

চিত্ৰ-৮.১ : ডিগবৈ শোধনাগাৰ

মনকৰিলগীয়া (“I am told by the Singphos that at times there is an internal noise as that of a distant thunder, when bursts forth suddenly with a loud report and then for a time subsides.” Journal of Asiatic Society, Bengal XIV 817). তেল আৰু প্ৰাকৃতিক গেছৰ অৱস্থিতি শিৱসাগৰ জিলাৰ জয়পুৰৰ আশে-পাশেও দেখা পোৱা গৈছিল। ইয়াৰ উপৰি বাপু বৰপুঙতো (বৰ্তমান ডিগবৈ) তেলৰ সন্ধান পোৱা গৈছিল। ১৮৫৪ চনত ওৱাগেনট্ৰাইবাৰ নামে এজন ব্যৱসায়ীয়ে লখিমপুৰ জিলাত অৱস্থিত তেলৰ পুঙসমূহৰ লীজ বিচাৰি বংগ চৰকাৰৰ ওচৰত আবেদন কৰে। তেলৰ গুণাগুণ আৰু বাণিজ্যিক মূল্য নিৰ্দ্ধাৰণ কৰিবলৈ তেওঁ লিজ বিচাৰিছিল। অসমৰ তদানীন্তন কমিছনাৰে মাকুম, বাপু আৰু নামচিকত থকা তেলপুঙসমূহৰ বিষয়ে ৰাজহ ব’ৰ্ডক সকলো তথ্য জনাইছিল। ইয়াৰ ভিতৰত মাকুমত থকা তেলপুঙ লিজত দিবলৈ চৰকাৰে সিদ্ধান্ত কৰে। কোম্পানীৰ বিষয়া ডেল্টনে মাকুমৰ পৰা বছৰি ২০ ৰ পৰা ৩০ সেৰতকৈ (সেৰ সেই সময়ৰ জুলীয়া সামগ্ৰীৰ জোখৰ একক, লিটাৰতকৈ অলপ কম) বেছি তেল আহৰণ কৰিব পৰা নাযাব বুলি অনুমান কৰিছিল। ওৱাগেনট্ৰাইবাৰৰ পৰীক্ষামূলক তেল আহৰণৰ বিষয়ে কোনোখবৰৰ উল্লেখ পোৱা নাযায়। ১৮৬৫ চনত গুডএনাফ নামৰ অন্য এজনে তেলপুঙৰ লিজ বিচাৰিছিল। জয়পুৰ আৰু মাকুমত তেওঁ ২০ বছৰৰ লিজ লাভ কৰিছিল। তেতিয়ালৈকে চৰকাৰী উদ্যোগত তেল আহৰণৰ কোনো ব্যৱস্থা কৰা হোৱা নাছিল।

খনিজ তেলৰ প্ৰথম প্ৰণালীবদ্ধ বাঁহিৰ্ অৰ্থাৎ খনন আৰম্ভ হয় ১৮৬৬ চনৰ নৱেম্বৰ মাহত। প্ৰথম পৰ্যায়ৰ এই অভিযান সফল হোৱা নাছিল। আনহাতে সফল পেট্ৰ’লিয়াম উদ্যোগ এটা গুডএনাফেও প্ৰতিষ্ঠা কৰিব পৰা নাছিল। এইক্ষেত্ৰত প্ৰধান অসুবিধা আছিল যাতায়াত। পৰীক্ষামূলক তেল আহৰণত এটা কথা

পৰিষ্কাৰ হৈছিল যে মাকুমৰ তৈলক্ষেত্ৰত পৰ্যাপ্ত পৰিমাণৰ তেল আহৰণ কৰিব পৰা হ'ব। তেল উদ্যোগে বাণিজ্যিক সফলতা লাভ কৰিব নোৱাৰাৰ মূলতে আছিল উপযুক্ত যাতায়াত ব্যৱস্থাৰ অভাৱ।

আসাম ৰেইলওৱে এণ্ড ট্ৰেডিং কোম্পানীক ১৮৮২ চনৰ শেষৰফালে লখিমপুৰ জিলাত (অবিভক্ত) তেল আহৰণৰ সুবিধা দিয়া হৈছিল। ১৮৮৪ চনত এ.আৰ.টি.চিয়ে কাম আৰম্ভ কৰে। ২৫ বছৰৰ লিজ লাভ কৰি কোম্পানীয়ে দুবছৰৰ ভিতৰত ১০,৪০০ বেৰেল তেল আহৰণ কৰাৰ অনুমতি পাইছিল। কোম্পানীৰ প্ৰচেষ্টা প্ৰথম অৱস্থাত যথেষ্ট ব্যয়বহুল হৈ পৰিছিল। তৎস্বত্বেও কোম্পানীৰ ব'ৰ্ড অব ডাইৰেক্টৰে ডিগবৈৰ আশে-পাশে ছয় বৰ্গমাইল এটা এলেকাত পুনৰ লিজত বিচাৰিছিল। ১৮৯২ চনত কোম্পানীয়ে চাৰি বৰ্গমাইলৰ এখন ক্ষেত্ৰ ২০ বছৰ বাবে লিজত লাভ কৰে। প্ৰতি এশ গেলন তেলৰ বিনিময়ত কোম্পানীয়ে আঠ অনা ৰয়েল্টি দিব লগা হৈছিল। ইতিমধ্যে বামেৰ লৰি (Balmer Lowrie) কোম্পানীয়ে আসাম অইল চিণ্ডিকেটৰ এজেন্ট হৈ ডিগবৈত একেই চৰ্তত আন এটা ক্ষেত্ৰ লিজত লৈছিল।

১৮৮৮ চনত আৰ. এইছ. টাউনচেণ্ডে (R.H. Townsend) (বেলুচিস্তান পেট্ৰ'লিয়াম ওৱৰ্কছৰ অধীক্ষক) ভাৰত চৰকাৰৰ নিৰ্দেশমৰ্মে মাকুম তৈল ক্ষেত্ৰত এটা জৰীপ কৰিছিল। তেওঁ তেল উদ্যোগৰ প্ৰচুৰ সম্ভাৱনা দেখি ৰাজহ বিভাগলৈ এটা বিৱৰণ দিছিল। ১৮৮৮ চনৰ প্ৰথম ভাগত ডিগবৈত প্ৰথম সফল বৰিঙৰ বাবে টাউনচেণ্ডক কৃতিত্ব দিয়া হয়। তেওঁ সমগ্ৰ বিশ্বৰ ভিতৰতে অসম এখন গুৰুত্বপূৰ্ণ তৈলক্ষেত্ৰ হ'ব বুলি ভৱিষ্যৎবাণী কৰিছিল। অসমৰ তদানীন্তন চীফ কমিছনাৰ চাৰ্লছ এলিয়টলৈ এখন পত্ৰযোগে (২০ চেপ্তেম্বৰ ১৮৯০) জনাইছিল যে ডিগবৈত এটা ডাঙৰ কুৱা এ.আৰ.টি. চিয়ে আৱিষ্কাৰ কৰিছে। ১৮৯৮ চনলৈকে এ.আৰ.টি.চিয়ে বিভিন্ন গভীৰতাৰ দহটা তৈল খাদত কাম কৰি আছিল যদিও তেল আহৰণৰ পৰিমাণ যথেষ্ট কম আছিল। বিশেষজ্ঞসকল ডিগবৈত পৰ্যাপ্ত পৰিমাণে তেল পোৱা যাব বুলি এক প্ৰকাৰ নিশ্চিত আছিল। এ.আৰ.টি.চিয়ে মাৰ্ছেৰিটাত এটা সৰু ৰিফাইনেৰী খুলি লৈছিল। কমিছনাৰ হেনৰি কটনে এনেধৰণৰ সম্ভাৱনাপূৰ্ণ এটা উদ্যোগৰ ভৱিষ্যত চিন্তা কৰি ভাৰত চৰকাৰক এটা কোম্পানী খুলিবলৈ যুক্তিপূৰ্ণ পৰামৰ্শ দিছিল। ইতিমধ্যে লণ্ডনত ৩১০,০০ পাউণ্ড ষ্টাৰ্লিংৰ এটা পুঁজিৰ বিনিয়োগত আসাম অইল কোম্পানী খোলা হৈছিল। নতুনকৈ গঠন কৰা এ.ও.চিয়ে এ.আৰ.টি.চি আৰু তেল চিণ্ডিকেটৰ পৰা সমূহ তৈলক্ষেত্ৰৰ দায়িত্ব লৈ উৎপাদন কাৰ্য আৰম্ভ কৰিবলৈ আগবাঢ়িছিল। ভাৰত চৰকাৰে নৱপ্ৰতিষ্ঠিত কোম্পানীটোলৈ একেই চৰ্তত সা-সুবিধা প্ৰদান কৰি অনুমোদন কৰিছিল। মাকুম আৰু ডিগবৈৰ তৈলক্ষেত্ৰসমূহ এইদৰে আসাম অইল কোম্পানীলৈ হস্তান্তৰ লৈছিল। এ.ও.চি অসমৰ প্ৰথমটো পেট্ৰ'লিয়াম কোম্পানী হিচাবে অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট গুৰুত্ব লাভ কৰিছিল। এ.আৰ.টি.চিৰ চেয়াৰমেন লৰ্ড ৰিবলছডেল আসাম অইল কোম্পানীৰ চেয়াৰমেন নিযুক্ত হৈছিল। ডিগবৈত সদৰ কাৰ্যালয় আৰু এটা ডাঙৰ শোখনাগৰ স্থাপন কৰাৰ পিছত কেৰাচিন তেল, মম, লুৰিকেন্টিছ আদি পেট্ৰ'লজাত সামগ্ৰীৰ উৎপাদন আৰম্ভ হৈছিল। ১৯১১ চনত কোম্পানীয়ে ৩,৫৬৫,১৬৩ গেলন পেট্ৰ'ল উৎপাদন কৰিছিল। এ.আৰ.টি.চি আৰু এ.ও.চিৰ পৰিচালনা ব'ৰ্ডে সন্মিলিতভাৱে কাম কৰিছিল ১৯২১ চনলৈকে। ১৯২১ চনতে এ.আৰ.টি.চিৰ কোম্পানীত থকা অংশ বাৰ্মা অইল কোম্পানীক বিক্ৰী কৰা হৈছিল। বাৰ্মা অইল কোম্পানী আসাম অইল কোম্পানীৰ কাৰিকৰী আৰু বাণিজ্যিক পৰিচালক হিচাবে কাম কৰিছিল। এ.ও.চি আৰু বি.ও.চিয়ে চৰকাৰক ৰয়েল্টি হিচাবে দিব লগা হৈছিল প্ৰতি এশ গেলনত যথাক্ৰমে আঠ অনা আৰু দহ অনাকৈ।

প্রথম পর্যায়ত পেট্র'লিয়াম উদ্যোগে বাণিজ্যিক সফলতা লাভ কৰিব নোৱাৰিলেও উনৈশ শতিকাৰ শেষৰ ফালে পৰিস্থিতি সলনি হৈছিল। পেট্র'লিয়াম উদ্যোগে অসমৰ পিছপৰা অর্থনীতিত অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা লৈছিল। বৰ্তমান সময়ত অসমৰ পেট্র'লিয়াম উদ্যোগক্ষেত্ৰখনত তেল আৰু প্ৰাকৃতিক গেছ আয়োগ, ইণ্ডিয়ান অইল কোম্পানী, বঙাইগাঁও ৰিফাইনেৰী এণ্ড পেট্র'কেমিকেলছ লিমিটেড, নুমলীগড় ৰিফাইনেৰী লিমিটেড আদিয়ে কাম কৰি আছে। ইয়াৰ উপৰিও টেঙাখাটত গ্ৰেছ ট্ৰেংকাৰ প্ৰকল্প স্থাপনৰ জৰিয়তে এই ক্ষেত্ৰখন আৰু অধিক বিকশিত কৰিবলৈ চৰকাৰী উদ্যোগত প্ৰচেষ্টা হাতত লোৱা হৈছে।

বিশেষজ্ঞ সকলৰ মতে, আধুনিক মানৱ সমাজৰ বাবে অপৰিহাৰ্য পেট্র'লজাত সামগ্ৰীৰ পৰ্যাপ্ত ভাণ্ডাৰ এটা অসমত আছে। সেয়েহে এতিয়াও নতুন নতুন তৈলক্ষেত্ৰৰ সন্ধান অসমত অব্যাহত আছে। পেট্র'লিয়াম উদ্যোগৰ চালুকীয়া আৰম্ভণি হৈছিল ঔপনিবেশিক কালত আৰু স্বাধীনোত্তৰ কালত সেই ক্ষেত্ৰখনত যথেষ্ট বিকাশ পৰিলক্ষিত হৈছে। অসমৰ এনে এবিধ মূল্যবান প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ বাণিজ্যিক গুৰুত্ব উপলব্ধি কৰি নতুন নতুন উৎসৰ সন্ধান চলিছে। মনকৰিবলগীয়া যে এনে সম্পদৰ ব্যৱহাৰৰ ক্ষেত্ৰত বহনক্ষম উন্নতিৰ ধাৰণা প্ৰয়োগ কৰি কাম কৰিবলগীয়া হয়।

ৰে'ল যাতায়াত : ভাৰতবৰ্ষত ৰাজনৈতিক ক্ষমতা অধিকাৰ আৰু আধিভৌমিক সম্প্ৰসাৰণৰ লগে লগে ব্ৰিটিছ শাসনে যাতায়াত ব্যৱস্থা উন্নীতকৰণৰ প্ৰয়োজনীয়তা উপলব্ধি কৰিছিল। ইয়াৰ ভিতৰত ৰে'ল যাতায়াত ব্যৱস্থাই সৰ্বাধিক গুৰুত্ব লাভ কৰিছিল। ১৮৩১-৩২ চন মানৰ পৰাই দক্ষিণ ভাৰতত ৰে'ল যাতায়াত ব্যৱস্থা প্ৰৱৰ্তনৰ প্ৰস্তাৱ বিবেচনা কৰা হৈছিল। এইক্ষেত্ৰত আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ সিদ্ধান্তটো লৈছিল গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল ডেলহাউছিয়ে ১৮৫৩ চনৰ লিখিত কাৰ্য-বিৱৰণী (Minute)ৰ জৰিয়তে। সেই বিখ্যাত কাৰ্য-বিৱৰণীৰ দ্বাৰা তেওঁ ৰে'ল যাতায়াতৰ ৰাজনৈতিক, সামাজিক আৰু বাণিজ্যিক গুৰুত্বৰ কথা প্ৰকাশ কৰিছিল। ডেলহাউছিৰ দিনত ৰে'ল যাতায়াত প্ৰৱৰ্তন আৰু পৰিচালনাৰ বাবে আঠটা ব্যক্তিগত কোম্পানীক দায়িত্ব দিয়া হৈছিল। ১৮৫৩ চনৰ ১৬ এপ্ৰিলৰ দিনা ভাৰতবৰ্ষত প্ৰথমবাৰৰ বাবে ৰে'ল লাইন মুকলি কৰা হৈছিল বম্বে (মুম্বাই) আৰু থানেৰ মাজত।

১৮২৬ চনত অসম কোম্পানী শাসনাধীন হোৱাৰ পিছত ৰাজনৈতিক আৰু আৰ্থ-সামাজিক ক্ষেত্ৰত পৰিৱৰ্তনৰ এটা ধাৰা আৰম্ভ হৈছিল। ইষ্ট-ইণ্ডিয়া কোম্পানীয়ে ব্যৱসায়িক স্বার্থত অসমৰ সম্পদসমূহ ব্যৱহাৰৰ বাবে বিভিন্ন পদক্ষেপ লৈছিল। এনেধৰণৰ পদক্ষেপসমূহৰ ভিতৰত অন্যতম আছিল ৰে'ল যাতায়াতৰ আৰম্ভণি। উত্তৰ-পূব সীমান্ত ৰে'লৰ ইতিহাস সূচনা হৈছিল পূৰ্বৰ আসাম ৰে'লৱে এণ্ড ট্ৰেডিং কোম্পানী, আসাম

বেংগল ৰে'লৱে আৰু ইষ্টাৰ্ণ বেংগল ৰে'লৱেৰ জৰিয়তে। অসমত ৰে'লপথ মুকলি কৰাৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য আছিল চাহপাত আৰু কয়লা সৰবৰাহ কৰা।

১৮৮২ চনত এ আৰ টি চি য়ে অসমত প্ৰথম ৰে'লপথ মুকলি কৰিছিল আমোলাপাট্টি (ডিব্ৰুগড়) আৰু দিনজানৰ মাজত। ১৫ মাইল দৈৰ্ঘ্যৰ এই লাইনটো মুকলি কৰা হৈছিল চাহপাত সৰবৰাহ কৰিবলৈ। ১৮৮৪ চনত একেটা লাইন মাৰ্ঘেৰিটাৰ মাকুম কয়লাক্ষেত্ৰলৈ সম্প্ৰসাৰণ কৰা হৈছিল। যাত্ৰী পৰিবহণৰ বাবে কোম্পানীয়ে প্ৰথম আৰম্ভ কৰিছিল ডিব্ৰু-শদিয়া ৰে'লৱে। ইষ্টাৰ্ণ বেংগল ৰে'লৱে কোম্পানীয়ে হালদীবাৰী-শিলিগুড়ি-বাৰচৌই-কিয়ানগঞ্জ, মনিহাৰী আদি চেকচনসমূহ ১৯০০ চনৰ আগে আগে নিৰ্মাণ কৰিছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত কোম্পানীয়ে ৰে'ল যাতায়াত সম্প্ৰসাৰণ কৰি হাচিমাৰা-আলিপুৰদুৱাৰ, গীতালদহা, বামনহাট-গোলোকগঞ্জ-আমিনগাঁও, বঙিয়া-বাংগাপাৰা আৰু ধুবুৰী (ধুবুৰী) চেকচন নিৰ্মাণ কৰিছিল ১৯০০-১৯১১ চনৰ ভিতৰত। ফলস্বৰূপে ৰে'ল যাতায়াত ব্যৱস্থাই পূৰ্বতকৈ অধিক অঞ্চল সামৰি লৈছিল। এ আৰ টি চি, ইষ্টাৰ্ণ বেংগল ৰে'লৱে আৰু আসাম বেংগল ৰে'লৱে কোম্পানীয়ে বৰাক উপত্যকাত ৰে'ল যাতায়াত ব্যৱস্থা প্ৰৱৰ্তন কৰিছিল। আটাইকেইটা কোম্পানী দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ত লগ লাগি বেংগল আসাম ৰে'লৱে নামে জনাজাত হৈছিল। পৰৱৰ্তী কালত ব্যক্তিগত কোম্পানীৰ অধীনৰ কিছুমান ৰে'লৱে লাইন যেনে — বেংগল দুৱাৰ ৰে'লৱে, যোৰহাট প্ৰভিঞ্চিয়েল ৰে'লৱে, চাপুৰমুখ শিলঘাট ৰে'লৱে, কটাখাল-লালাবাজাৰ ৰে'লৱে ইত্যাদি আসাম-বেংগল ৰে'লৱেৰ অধীনত পৰিচালিত হৈছিল।

১৯৪৭ চনত দেশ বিভাজনৰ ফলত আসাম বেংগল ৰে'লৱে ৰাজনৈতিক সীমা অনুসৰি দুভাগ হৈছিল। অসমত তেতিয়া আসাম ৰে'লৱে গঠন হৈছিল আৰু ইয়াৰ সদৰ আছিল পাণ্ডুত। ১৯৪৮ চনত দাৰ্জিলিং হিমালয়ান ৰে'লৱে ভাৰত চৰকাৰে অধিগ্ৰহণ কৰি আসাম ৰে'লৱেৰ লগত সংলগ্ন কৰি দিছিল। পূব পাকিস্তান গঠন হোৱাৰ পিছত ভাৰতৰ বাকী অংশৰ লগত অসমৰ ৰে'ল সংযোগ সম্পূৰ্ণ বিচ্ছিন্ন হৈছিল। ১৯৫০ চনত আসাম ৰে'ল লিংক প্ৰজেক্টৰ জৰিয়তেহে পুনৰ সংযোগ স্থাপন হৈছিল।

বৰ্তমান উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত উত্তৰ-পূব সীমান্ত ৰে'লৱেৰ জৰিয়তে ৰে'ল যাতায়াত পৰিচালিত হয়। ১৯৫৮ চনৰ ১৫ জানুৱাৰীত নৰ্থ-ইষ্টাৰ্ণ ৰে'লৱেৰ পৰা কাটি আনি নৰ্থ-ইষ্টাৰ্ণ ফ্ৰণ্টিয়াৰ ৰে'লৱে নামে সুকীয়া মণ্ডল গঠন কৰা হয় আৰু মালিগাঁও এন এফ ৰে'লৱেৰ সদৰ হিচাবে ঘোষণা কৰা হয়।

কয়লা উদ্যোগ : অসমৰ প্ৰাথমিক পৰ্যায়ৰ উদ্যোগৰ ভিতৰত কয়লা উদ্যোগ অন্যতম। প্ৰাচীন কালৰ

পৰাই অসমৰ বিভিন্ন স্থানত কয়লাৰ সন্ধান পোৱা গৈছিল। লেফটেনেণ্ট উইলকিন্সে ১৮২৫ চনতেই দিচাং নৈৰে উজাই যাওঁতে বৰহী আৰু আশে-পাশে থকা পাহাৰত কয়লাৰ পাতল স্তৰ এটা লক্ষ্য কৰিছিল। ইয়াৰ উপৰিও চুপকং আৰু ডিমাপুৰৰ দক্ষিণ পশ্চিমে তেওঁ কয়লা দেখিবলৈ পাইছিল। ১৮২৮ চনত ডেভিদ

স্কটৰ নিৰ্দেশত চি এ ব্ৰুচে দিখৌ নৈৰ উপনদী চফাইত ৫০০০ মোন কয়লা আহৰণ কৰা বুলি তথ্য পোৱা যায়। অসমৰ কয়লাৰ গুণাগুণ সম্বন্ধে কোৱা হয় যে ইংলেণ্ডত পোৱা কয়লাৰ সমানেই ই উচ্চ গুণ সম্পন্ন আৰু ভাৰতৰ ভিতৰত শ্ৰেষ্ঠ। ১৮৩৭ চনত কেপ্টেইন ব্ৰডিয়ে নামবৰত কয়লাৰ অৱস্থিতিৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰিছে।

ঔপনিবেশিক শাসকসকলে ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ চৰ্ত অনুসৰি অসমৰ শাসনভাৰ লোৱাৰ পিছত প্ৰশাসনীয় ব্যৱস্থাৰ লগতে অসমৰ সম্পদসমূহ ব্যৱসায়িক স্বার্থত অনুসন্ধান আৰু জৰীপ কৰিছিল। ১৮৩৮ চনত কমিছনাৰ জেনকিন্সে উজনি অসম ভ্ৰমণ কৰা সময়ত উইলকক্সে উল্লেখ কৰা ঠাইসমূহ চিনাক্ত কৰাৰ লগতে দিচাং নৈৰে কয়লাৰ সৰবৰাহ সহজ হ'ব বুলিও মত প্ৰকাশ কৰে। একে বছৰতে কেপ্টেইন

হানয়ে গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল পৰিষদৰ নিৰ্দেশত জয়পুৰত (জিলা-শিৱসাগৰ) এহেজাৰ মোনতকৈ অধিক কয়লা আহৰণ কৰে আৰু তাৰে কিছু অংশ গুণাগুণ পৰীক্ষাৰ বাবে কলিকতালৈ প্ৰেৰণ কৰে। কেপ্টেইন হানয় শদিয়ালৈ বদলি হোৱাৰ পিছত কয়লা আহৰণৰ পৰীক্ষা-নীৰিক্ষা কিছুদিনলৈ তল পৰে।

১৮৪২ চনৰ ২৬ মাৰ্চ তাৰিখে কয়লা উদ্যোগৰ ক্ষেত্ৰত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ সিদ্ধান্ত লোৱা হয়। কয়লা আহৰণৰ বাবে আগৰ কমিছনাৰে প্ৰস্তুত কৰা এখন আঁচনি গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল পৰিষদে অনুমোদন জনায়। ইয়াৰ পিছতো এই বিষয়ত বিশেষ কোনো পদক্ষেপ লোৱা দেখা নগ'ল। কোল (Coal) কমিটিয়ে যাতায়াতৰ অসুবিধাৰ বাবে অসমৰ কয়লা কলিকতালৈ প্ৰেৰণ কৰাটো যথেষ্ট ব্যয়বহুল হ'ব বুলি মত প্ৰকাশ কৰে। ১৮৩৫ চনত এ. জে মফট মিলছে প্ৰস্তুত কৰা প্ৰতিবেদনত সেয়েহে জয়পুৰৰ কয়লা ক্ষেত্ৰত এজন মাত্ৰ ব্যৱসায়ীয়ে কাম কৰি থকাৰ উল্লেখ আছে।

১৮৬০ চনৰ আগভাগত চাহ-খেতিৰ সম্প্ৰসাৰণ আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীত বাণিজ্যিকভিত্তিত জাহাজ চলাচল আৰম্ভ হোৱা বাবে কয়লাৰ চাহিদা দ্ৰুত গতিত বৃদ্ধি পাবলৈ ধৰে। ১৮৬১ চনৰ জানুৱাৰী মাহত এজন ব্যৱসায়ীয়ে চৰকাৰৰ সৈতে চুক্তিবদ্ধ হৈ দিখৌমুখৰ তিৰাপ ক্ষেত্ৰত কাম আৰম্ভ কৰে। চুক্তি অনুসৰি তেওঁ দিখৌমুখ, তেজপুৰ আৰু গুৱাহাটীত এহেজাৰ মোনকৈ কয়লা মজুত ৰাখিব লাগিছিল। ১৮৬৪ চনত লিজ সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ পিছত বংগৰ লেফটেনেণ্ট গৱৰ্ণৰ চেচিল বিডনে তিৰাপ কয়লা ক্ষেত্ৰ ৯৯ বছৰৰ লিজত দিবলৈ বিচাৰিছিল। তাৰ বিনিময়ত প্ৰতি একৰ ভূমিত ছত্ৰনা খাজনা আৰু প্ৰতি এশ মোন কয়লাৰ ৰয়েল্টি এটকাকৈ ধাৰ্য কৰা হৈছিল। নৱ নিযুক্ত কমিছনাৰ হেনৰি হপকিনছনে এনে ধৰণে কয়লা ক্ষেত্ৰ লিজত দিয়াৰ বিৰোধিতা কৰিছিল। তেওঁৰ ধাৰণা মতে এনে ধৰণৰ লিজে লেছিজনক (যাক লিজত দিয়া হয়) একচেটীয়া অধিকাৰ দিব। সেয়েহে প্ৰচলিত ব্যৱস্থাকে বাহাল ৰখা হ'ল যাতে চৰকাৰে বিনা ৰাজহত কয়লাৰ যোগান পাই থাকে। উজনি অসমৰ কয়লা ক্ষেত্ৰসমূহত জৰীপ কৰিবলৈ জি'অ'লজিকেল চাৰ্ভে অব ইণ্ডিয়া দায়িত্ব দিয়া হয়। সেইমতে জি এছ আইৰ অধ্যক্ষ এইছ বি মেডলিকট আৰু লখিমপুৰ জিলাৰ ডেপুটি কমিছনাৰে উজনি অসমৰ

কয়লা ক্ষেত্ৰসমূহ জৰীপ কৰিছিল। জৰীপৰ অন্তত মেডলিকটে উজনিৰ কয়লা ক্ষেত্ৰসমূহ দুভাগ কৰিছিল। শিৱসাগৰ জিলাৰ জয়পুৰ আৰু মাকুমৰ ওচৰত তিৰাপ। ইয়াৰ ভিতৰত জয়পুৰ কয়লা আহৰণৰ বাবে বেছি সুবিধাজনক বুলি তেওঁ উল্লেখ কৰিছিল। জয়পুৰৰ নামটিক চেকছনৰ কয়লা অতি উচ্চমানৰ বুলি তেওঁ মত প্ৰকাশ কৰিছিল। ব্ৰহ্মপুত্ৰ নৈৰে জাহাজ চলাচলৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় কয়লা তিৰাপ ক্ষেত্ৰৰ পৰা আহৰণ কৰা হৈছিল। মেডলিকটে জৰীপ কৰি কয়লাৰ প্ৰকৃতি, ক্ষেত্ৰসমূহৰ বিস্তৃতি আৰু ইয়াৰ বাণিজ্যিক ব্যৱহাৰৰ উপৰিও কয়লাক্ষেত্ৰ লিজত দিয়া চৰ্তবিলাক কেনেধৰণৰ হ'ব লাগে সেই সম্পৰ্কে পৰামৰ্শ দাঙি ধৰিছিল। পূৰ্বনিৰ্ধাৰিত নিয়ম অনুসৰি প্ৰতি একৰ কয়লা ক্ষেত্ৰৰ বাবে ছয় অনা আৰু প্ৰতি এশমোন কয়লাৰ বাবে এটাকৈ নিৰিখ বান্ধি দিয়া হৈছিল।

ইতিমধ্যে ৰাজহ ব'ৰ্ডে কয়লাক্ষেত্ৰসমূহৰ মঞ্জুৰি দিয়া বিষয়টো বিবেচনা কৰিছিল। কমিছনাৰ হপকিনছে বিজ্ঞানসন্মত ভূতাত্ত্বিক জৰীপ নোহোৱাকৈ কয়লা ক্ষেত্ৰসমূহ জৰীপ-মৰ্শে মুকলি কৰি নিদিয়াৰ পৰামৰ্শ দিছিল। আনহাতে লেফটেনেণ্ট গৱৰ্ণৰ বিডনে সময় নষ্ট নকৰি কয়লাক্ষেত্ৰসমূহ ব্যক্তিগত প্ৰতিষ্ঠানৰ বাবে মুকলি কৰি দিব লাগে বুলি কৈছিল। তেওঁৰ মতে ব্যক্তিগত পুঁজি বিনিয়োগৰ জৰিয়তে সস্তা দামত উচ্চমানৰ কয়লা উৎপাদন কৰাটোহে চৰকাৰৰ লক্ষ্য হ'ব লাগে।

মেডলিকটৰ পৰামৰ্শ অনুসৰি লেফটেনেণ্ট গৱৰ্ণৰে উজনিৰ কয়লাক্ষেত্ৰসমূহৰ বাবে বিজ্ঞাপন দিবলৈ নিৰ্দেশ দিলে। কয়লাক্ষেত্ৰ মঞ্জুৰি দিয়াৰ ক্ষেত্ৰত একোটা গ্ৰাণ্ট এক বৰ্গমাইল বা ৬৪০ একৰতকৈ অধিক হ'ব নালাগিব বুলি ঠিক কৰি লোৱা হ'ল। ১৮৬৬ চনৰ ১৪ ফেব্ৰুৱাৰীত কলকাতা গেজেটত (Calcutta Gazette) অসমৰ কয়লা ক্ষেত্ৰ মঞ্জুৰিৰ বাবে বিজ্ঞাপন ওলাল। এই বিজ্ঞাপনৰ প্ৰতি উৎসাহজনক সঁহাৰি দেখা গৈছিল আৰু মে' মাহৰ ১৮ তাৰিখে মেচাৰ্চ কিলপ ষ্টিৱাৰ্ট এণ্ড কোম্পানীৰ এফ. এ. গুড্‌এনাফকে তিৰাপ ক্ষেত্ৰত কেইবাটাও গ্ৰাণ্ট ক্ৰয় কৰিলে। তাৰ পিছতেই আৰ চি নোবল নামৰ আন এজনে নামডাঙত এটা গ্ৰাণ্ট কিনিিলে। দুয়োজনৰেই ব্যৱসায়িক প্ৰচেষ্টা বিফল হোৱা বাবে গ্ৰাণ্ট ওভোৰটাই লোৱা হ'ল। ডিব্ৰুগড়ৰ লেপেটকটাত মাত্ৰ দুটা গ্ৰাণ্ট জে. হেলিক হস্তান্তৰ কৰা হ'ল। যাতায়াতৰ অসুবিধাৰ হেলিয়ে অৱশেষত আসাম ৰে'লৱে আৰু ট্ৰেডিং কোম্পানীলৈ তেওঁৰ গ্ৰাণ্ট হস্তান্তৰ কৰি দিলে। আন্তঃগাঁথনিৰ অভাৱৰ উপৰিও কয়লাৰ একচেটিয়া ব্যৱসায় ৰোধ কৰিবলৈ অসমৰ চীফ কমিছনাৰ কৰ্ণেল কিটিঙে কয়লা ক্ষেত্ৰৰ গ্ৰাণ্ট ৫০ একৰলৈ সীমিত কৰিলে আৰু সময়সীমা নিৰ্দ্ধাৰণ কৰিলে তিনি বছৰ। তাৰ উপৰি এজন উদ্যোগীয়ে এটাতকৈ অধিক গ্ৰাণ্ট লাভ কৰাটো নিষিদ্ধ কৰা হ'ল। পৰৱৰ্তী চীফ কমিছনাৰ এলিয়টে নীতি নিয়মসমূহ কিছু শিথিল কৰি ১৮৮০ চনত আবেদনসমূহ তুলনামূলকভাৱে পৰীক্ষা কৰাৰ অন্তত লিজ দিবলৈ সিদ্ধান্ত কৰিলে। আসাম ৰে'লৱে আৰু ট্ৰেডিং কোম্পানীৰ প্ৰতিনিধি মেচাৰ্চ ফিনলেচনে জয়পুৰ আৰু মাকুমৰ ৩০ বৰ্গমাইল জোখৰ কয়লাক্ষেত্ৰ এখন ২০ বছৰৰ বাবে লাভ কৰিলে। লিজৰ চৰ্তসমূহ আছিল যথেষ্ট শিথিল, প্ৰতি বৰ্গমাইলৰ বাবে ৫০ টকা খাজনা আৰু প্ৰতি এক টন উৎপাদিত কয়লাৰ ৰয়েন্টি ৩ টকা।

কয়লা উদ্যোগীসকলে যথেষ্ট অসুবিধাৰ মাজেৰে কাম কৰিব লগা হৈছিল। প্ৰধানতঃ কয়লাক্ষেত্ৰসমূহলৈ যাতায়াতৰ ভীষণ অসুবিধা হৈছিল। আন এক গুৰুতৰ সমস্যা আছিল দক্ষ শ্ৰমিকৰ অভাৱ। স্থানীয় শ্ৰমিকৰ অভাৱত বাহিৰৰ শ্ৰমিক আনি প্ৰশিক্ষণ দিব লগা হৈছিল। ইয়াৰ উপৰিও ডিব্ৰুগড়ৰ পৰা কয়লাক্ষেত্ৰলৈ ৰে'ল

সংযোগ সম্প্রসাৰণ কৰিব লগা হৈছিল।

“আছাম ৰে’লৱে আৰু ট্ৰেডিং কোম্পানী”য়ে আৰম্ভণিৰ অসুবিধাসমূহ দূৰ কৰিবলৈ সমৰ্থ হৈছিল। ১৮৮২ চনৰ আগভাগত লিডু কয়লাখনিৰ উৎপাদন কাৰ্য আৰম্ভ হয় আৰু ১৮৮৪ চনত প্ৰথমখন কয়লা ভৰ্তি ৰে’লগাড়ীয়ে যাত্ৰা আৰম্ভ কৰে। ইয়াৰ পিছত নামডাং, তিৰাপ, নিউ ওৱেষ্ট লিডু, নিউ ইষ্ট লিডু, বৰগোলাই আদি নতুন নতুন কয়লাখনিৰ উৎপাদন আৰম্ভ হয়। ১৮৮৭ চনত ককিলামুখত অতি উচ্চমানৰ কয়লা প্ৰতিমোনত মাত্ৰ সাত অনা খৰচত উৎপাদন হৈছিল। স্থানীয় চাহিদা পূৰণ কৰাৰ উপৰিও অসমৰ কয়লা কলিকতালৈ ৰপ্তানি কৰা হৈছিল।

লখিমপুৰ আৰু শিৱসাগৰ জিলাৰ কয়লাক্ষেত্ৰসমূহত ১৮৭৪-৭৫ আৰু ১৮৭৫-৭৬ চনত টি আৰ মালেটে এটা জৰীপ চলাইছিল। তেওঁ প্ৰতিবেদনত উল্লেখ কৰিছিল যে নগা পাহাৰৰ নামনিৰ ১১০ মাইল বিস্তৃত অঞ্চলত ছয়টা কয়লাক্ষেত্ৰ আছে, ইয়াৰ ভিতৰত মাকুমৰ পৰা ৯ লাখ টন উচ্চমান সম্পন্ন কয়লা আহৰণ কৰিব পৰা যায়। তাৰ উপৰিও তেওঁ নাজিৰা কয়লা ক্ষেত্ৰৰ কথাও উল্লেখ কৰিছিল।

তেওঁ উল্লেখ কৰা আটাইকেইটা কয়লাক্ষেত্ৰ (নাজিৰাৰ বাহিৰে) ইনাৰ লাইনৰ দক্ষিণ ফালে অৱস্থিত। মেলকম নামৰ এজন ব্যৱসায়ীয়ে আসাম কোল এণ্ড টিম্বাৰ কোম্পানী খুলি নগাৰ অনুমতি লৈ নাজিৰাত ব্যৱসায় কৰিবলৈ থিৰ কৰিছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত তেওঁ সেই অধিকাৰ আসাম কোম্পানীলৈ হস্তান্তৰ কৰিছিল। ১৮৭৩ চনৰ ইনাৰ লাইন ব্যৱস্থা অনুসৰি চৰকাৰী অনুমোদন নোহোৱাকৈ এই স্থানসমূহত ব্যৱসায় কৰিবলৈ অসুবিধা হৈছিল। চৰকাৰে সেই কথালৈ লক্ষ্য ৰাখি ব্যৱসায়িক স্বার্থত ইনাৰ লাইন ব্যৱস্থা কিছু শিথিল কৰি দিছিল। চৰকাৰে প্ৰতিটন কয়লাৰ বাবে চাৰি অনাকৈ ৰয়েল্টি ধাৰ্য কৰিছিল। এইদৰে নাজিৰা ক্ষেত্ৰৰ এটা অংশত আসাম কোম্পানীয়ে লিজ লাভ কৰিছিল কিন্তু কোম্পানীৰ ব্যৱসায় লাভজনক নোহোৱা বাবে ক্ষেত্ৰসমূহ পৰিত্যক্ত হৈছিল।

গাৰো-খাছী-জয়ন্তীয়া পাহাৰতো ব্ৰিটিছ চৰকাৰে কয়লাৰ ব্যৱসায় কৰিছিল। বিশেষকৈ গাৰো পাহাৰৰ দৰংগিৰি, খাছী পাহাৰৰ চেৰাপুঞ্জি আৰু জয়ন্তীয়া পাহাৰৰ লাকাডং অঞ্চলত। কিন্তু যাতায়াতৰ অসুবিধাৰ বাবে এই অঞ্চলসমূহত উৎপাদন ব্যয় অধিক হৈছিল।

অসমৰ আৰ্থিক ক্ষেত্ৰখনৰ অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰাথমিক উদ্যোগ হিচাপে কয়লা উদ্যোগৰ আৰম্ভণি এনেধৰণেই হৈছিল।

ইনাৰ লাইন : ব্ৰিটিছ শাসনকালত সীমান্তৱৰ্তী পাহাৰীয়া অঞ্চলসমূহৰ লগত ৰাজনৈতিক সম্পৰ্ক ৰক্ষা কৰাৰ বাবে গ্ৰহণ কৰা ব্যৱস্থা। এই ব্যৱস্থা অনুসৰি ইনাৰ লাইন নামে এক সীমা নিৰ্দ্ধাৰণ কৰা হয় পাহাৰ আৰু ভৈয়ামৰ মাজত। ভৈয়ামৰ মানুহে সেই সীমা অতিক্ৰম কৰি পাহাৰীয়া অঞ্চলসমূহত প্ৰৱেশ কৰিবলৈ চৰকাৰী অনুমতি ল’ব লাগিছিল।

জীৱন আৰু সংস্কৃতিত ঔদ্যোগিক বিকাশৰ প্ৰভাৱ

১৮২৬ চনত কোম্পানী শাসন আৰম্ভ হোৱাৰ লগে লগে অসমত ইতিহাসৰ এক নতুন পৰ্যায় আৰম্ভ হৈছিল। ব্ৰিটিছ প্ৰশাসনে অসমলৈ কঢ়িয়াই আনিছিল ৰাজনীতিক, আৰ্থ-সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক পৰিৱৰ্তনৰ

এটা ধাৰা। মানৰ আক্ৰমণৰ পিছত অসমৰ মানুহ কোম্পানীৰ ৰাজনৈতিক ব্যৱস্থাৰ অধীন হৈছিল আৰু দীঘলীয়া যুদ্ধৰ পিছত শান্তি স্থাপন হৈছিল। ১৮২৬ ৰ ঐতিহাসিক পৰিঘটনাৰ পিছত অসমলৈ অহা পৰিৱৰ্তনসমূহ সঠিকভাৱে পৰ্যালোচনা কৰিবলগীয়া বিষয়। পৰিৱৰ্তনৰ ক্ষেত্ৰত ৰাজহ ব্যৱস্থাৰ সাল-সলনি, চাহ, তেল, কয়লা আদি উদ্যোগৰ আৰম্ভণি, যাতায়াত ব্যৱস্থাৰ উন্নীতকৰণ আদিৰ ফলত অসমৰ জনসংখ্যা যথেষ্ট বৃদ্ধি পাইছিল। শান্তি-শৃংখলা স্থাপন হোৱাৰ পিছত কোম্পানীয়ে মানৰ আক্ৰমণৰ সময়ত চিংফৌসকলে বন্দী কৰা অসমীয়া লোকসকলক মুক্ত কৰিছিল (Captain Neufville, thanks to his exertions, had succeeded in emancipating several thousands of Assamese from the clutches of the Singphos'. (H. K. Barpuzari, Assam in the Days of the company p 292)। ১৮৫৩ চনত এ কে মফট মিলছক জিলা বিষয়াসকলে দিয়া প্ৰতিবেদন অনুসৰি অসমৰ জনসংখ্যা আছিল ১২ লাখ আৰু এই সংখ্যা ১৮৭২ চনত ১৫ লাখলৈ বৃদ্ধি পাইছিল।

জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ কাৰণ আছিল শান্তিপূৰ্ণ অৱস্থা আৰু বহিৰাগতৰ আগমন। ১৯০১ চনৰ পিয়লত তেওঁলোকৰ ৬৫ শতাংশ বংগ, ১৪ শতাংশ যুক্ত প্ৰদেশ আৰু ১০.৮ শতাংশ কেন্দ্ৰীয় প্ৰদেশৰ পৰা আহিছিল। বহিৰাগতসকলৰ বৃহৎ সংখ্যকেই আছিল খেতিয়ক, চাহ শ্ৰমিক আৰু ব্যৱসায়ী। ইয়াৰ উপৰিও শিখ, অসমত থাকি যোৱা মানসৈন্য, চীনা, নেপালী, হিন্দুস্তানী সৈন্য, ইউৰোপীয় ইত্যাদি বহু সম্প্ৰদায় অসমত বাস কৰিছিল। ঊনবিংশ শতিকাত বংগৰ পৰা অহা লোকসকলে অসমৰ সামাজিক, আৰ্থিক আৰু সাংস্কৃতিক জীৱনত তাৎপৰ্যপূৰ্ণ প্ৰভাৱ পেলাইছিল। উত্তৰ-পূব বংগৰ এটা অংশ প্ৰাচীন কামৰূপ আৰু পিছত কমতাপুৰৰ অংশ হোৱা বাবে স্বাভাৱিকতেই সাংস্কৃতিক তথা ভাষিক ক্ষেত্ৰত মিল দেখা গৈছিল। কোম্পানীৰ আগমনৰ লগে লগে বংগৰ আমোলাসকলে পূৰ্বৰ আভিজাতসকলক বিষয়বাবৰ পৰা বিতাড়িত কৰিলে। ১৮৩১ চনত কোম্পানীয়ে পাৰ্চীৰ ঠাইত বাংলা ভাষাক আদালতত স্থান দিলে। ৰাজহ আৰু ন্যায় বিভাগত বহিৰাগত সকলেই স্থান লাভ কৰিলে। বিদ্যালয়সমূহতো এওঁলোকেই শিক্ষকতা কৰিবলৈ ল'লে স্থানীয় শিক্ষকৰ অভাৱত। ১৮৩৬ চনত অসমত বাংলা ভাষা শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে ঘোষণা কৰা হ'ল। এক কথাত ক'বলৈ গ'লে প্ৰশানীয় ক্ষেত্ৰত বংগৰ এই লোকসকল অপৰিহাৰ্য হৈ পৰিল।

ধৰ্মীয় ক্ষেত্ৰত দুৰ্গা, কালি, চণ্ডী, অন্নপূৰ্ণা দেৱীৰ পূজা ৰাজহুৱা আৰু ব্যক্তিগতভাৱে কৰা প্ৰথা আৰম্ভ হ'ল। বংগৰ যাত্ৰা দল, ঢাক (বাদ্যযন্ত্ৰ) আৰু নৃত্যই অসমীয়া মানুহক যথেষ্ট আকৰ্ষণ কৰিছিল। পোছাক পৰিচ্ছদৰ ক্ষেত্ৰত পাঞ্জাবী, শান্তিপুৰী ধুতী আদিৰ প্ৰচলন আৰম্ভ হ'ল। ইয়াৰ উপৰি বাংলা ভাষাৰ সংবাদ পত্ৰ যেনে — সমাচাৰ দৰ্পন, সমাচাৰ চন্দ্ৰিকা আদি অসমীয়া লোকসকলে পঢ়িবলৈ ল'লে।

ঔপনিবেশিক শাসনকালত মিছনেৰীসকলৰ আগমন অন্যতম গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়। অসমৰ বৌদ্ধিক জাগৰণ, শিক্ষাৰ প্ৰসাৰ, খৃষ্টধৰ্মৰ প্ৰচাৰ ইত্যাদি বিষয়বোৰো ইয়াৰ লগত জড়িত হৈ আছে। ১৮২৯ চনতে ডেভিদস্কটৰ আবেদনমৰ্মে শ্ৰীৰামপুৰ মিছনৰ শাখা এটা গুৱাহাটীত খোলা হৈছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত উইলিয়াম ৰবিনছনে এই মিছনত যোগ দিয়ে। উত্তৰ-পূবৰ চিংফৌ আৰু খামটিসকলক ধৰ্মৰ দ্বাৰা বশ কৰিবলৈ জেনকিন্সে আমেৰিকান ব্যাপিষ্ট ফৰেইন মিছন ছোছাইটিক আমন্ত্ৰণ জনায়। সেইমৰ্মে ৰেভাৰেণ্ড নাথান ব্ৰাউন আৰু অলিভাৰ কট্টাৰ ১৮৩৬ চনত শদিয়াত উপস্থিত হয়। ১৮৩৭ চনত মাইলছ ব্ৰনছন আহি প্ৰথমে জয়পুৰত আৰু পিছত নামচাঙত

এখন স্কুল খুলি নগাসকলৰ লগত কাম কৰিবলৈ লয়। পৰৱৰ্তী কালত ব্ৰনছনে নগাৱত কাম কৰিবলৈ লয়। তেৱেঁই প্ৰথমজন অসমীয়া নিধিৰামক খ্ৰীষ্টান ধৰ্মত দীক্ষিত কৰে। ধৰ্মান্তৰকৰণৰ পিছত তেওঁ নিধি লেভি ফাৰৱেল নামে জনাজাত হয়। ১৮৪৫ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত গুৱাহাটীত প্ৰথম ব্যাপিষ্ট চাৰ্চ প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয়। একে বছৰতে নগাঁও আৰু শিৱসাগৰতো শাখা খোলা হয়। প্ৰথম অৱস্থাত মিছনেৰীসকল ধৰ্মান্তৰকৰণত সফল হোৱা নাছিল যদিও তেওঁলোকে বিদ্যালয়, চিকিৎসালয়, অনাথ আশ্ৰম ইত্যাদিৰ জৰিয়তে স্থানীয় সমাজখনত প্ৰৱেশ কৰিছিল। অসমত বাংলাৰ ঠাইত অসমীয়া ভাষাক শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে পুনৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁলোকৰ অসামান্য অৱদান আছে। ব্ৰাউন, ব্ৰনছন আৰু ফাৰৱেলে খ্ৰীষ্টিয়ান অসমীয়া সাহিত্যৰ ধাৰা এটা সৃষ্টি কৰিলে। ইয়াৰ উপৰি ব্ৰনছনৰ অভিধান (Dictionary in Assamese and English) ব্ৰাউনৰ নিউষ্টেটমেন্টৰ অনুবাদ আৰু গ্ৰামাটিকেল নোটছ অন দি আসামিজ লেংগুৱেজ ইত্যাদি গ্ৰন্থই অসমীয়া ভাষা পুনৰ প্ৰতিষ্ঠাত সহায় কৰিছিল। মিছনেৰীসকলে বহু পুৰণি পুথিৰ পাণ্ডুলিপিও সংগ্ৰহ কৰিছিল। ব্ৰাউনে অসমীয়া ছাত্ৰৰ বাবে ইতিহাস, গণিত আৰু ভূগোল পুথিও ৰচিছিল। ১৮৪৬ চনত মিছনেৰীসকলৰ শিৱসাগৰ প্ৰেছৰ পৰা প্ৰকাশ কৰা প্ৰথমখন মাহেকীয়া আলোচনী, ‘অৰুণোদই’ অসমীয়া সাহিত্য জগতত মাইলৰ খুটি হিচাবে পৰিগণিত হৈছে। ‘অৰুণোদই’ৰ প্ৰকাশক আছিল অলিভাৰ থমাছ কট্টাৰ। আলোচনীখনৰ বিষয়বস্তু সম্বন্ধে কোৱা হৈছে— ‘Devoted to religion, Science and General intelligence’. ‘অৰুণোদই’ৰ জৰিয়তে পাশ্চাত্যৰ চিন্তা আৰু জ্ঞান শিক্ষিত অসমীয়াসকলৰ মাজত প্ৰসাৰ হৈছিল আৰু পৰৱৰ্তীকালৰ বৌদ্ধিক জাগৰণৰ পথ মুকলি কৰিছিল।

নতুন ধ্যান-ধাৰণাৰ প্ৰসাৰ, অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰসমূহৰ সম্প্ৰসাৰণে লাহে লাহে অসমৰ সামাজিক ব্যৱধান কিছু হ’লেও শিথিল কৰিছিল। পুৰণি পৰম্পৰা, অন্ধবিশ্বাসৰ কুঁৱলীবোৰ লাহে লাহে আঁতৰ হৈছিল।

১৮৩৫ চনৰ ঐতিহাসিক সিদ্ধান্তই (ভাৰত চৰকাৰে ইংৰাজী শিক্ষাৰ বাবে এক লাখ টকা ধাৰ্য কৰিছিল) শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট পৰিৱৰ্তন আনিলে। ইংৰাজী শিক্ষাৰ প্ৰসাৰে ভাৰতবৰ্ষৰ অন্যান্য প্ৰান্তৰ লগতে অসমতো প্ৰভাৱ পেলাইছিল। লাহে লাহে নগৰীকৰণ আৰু শিক্ষিত মধ্যবিত্ত শ্ৰেণী এটাৰ উত্থান হৈছিল।

কলিকতালৈ (কোলকতা) উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে যোৱা অসমীয়া ছাত্ৰসকলে ভাষা সাহিত্যৰ উন্নতিৰ বাবে ‘অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভা’ গঠন কৰিছিল ১৮৮৮ চনত। অ. ভা. উ. সা. ই ১৮৮৯ চনত ‘জোনাকী’ নামে মাহেকীয়া আলোচনী প্ৰকাশ কৰি অসমীয়া ভাষা সাহিত্য-চৰ্চাৰ বাট মুকলি কৰিলে। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, সত্যনাথ বৰা আদিয়ে এই ক্ষেত্ৰত অগ্ৰণী ভূমিকা লৈছিল। ইয়াৰ পূৰ্বে আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকন, গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ দৰে উচ্চ শিক্ষিত লোকসকলে অসমৰ বৌদ্ধিক আৰু সামাজিক ক্ষেত্ৰত নেতৃস্থানীয় ভূমিকা লৈছিল। ইতিমধ্যে ১৮৮৪ চনত ‘যোৰহাট সাৰ্বজনিক সভা’ গঠন হৈছিল। এই সংগঠনৰ জৰিয়তে অসমৰ নৱজাগ্ৰত চেতনা প্ৰতিফলিত হৈছিল।

পাশ্চাত্য সভ্যতা-সংস্কৃতিৰ লগত পৰিচিত নব্য শিক্ষিত শ্ৰেণীটোৱে অসমত উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠান হ’ব লাগে বুলি চৰকাৰৰ ওচৰত দাবী উত্থাপন কৰিছিল। মাণিক চন্দ্ৰ বৰুৱা আছিল এই ক্ষেত্ৰত আগৰণুৱা ব্যক্তি। সামূহিক প্ৰচেষ্টা আৰু চৰকাৰী উদ্যোগত গুৱাহাটীত ঐতিহাসিক কটন কলেজ প্ৰতিষ্ঠা হৈছিল ১৯০১ চনত। অসমৰ চীফ কমিছনাৰ হেনৰী জন ষ্টেডমেন কটনৰ নামত প্ৰতিষ্ঠা হোৱা উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ প্ৰথমখন উচ্চ শিক্ষানুষ্ঠানৰ প্ৰথম অধ্যক্ষ আছিল এফ ডব্লিউ চুডমাৰ্চন।

সামাজিক-সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰলৈ ঔপনিবেশিক শাসনে অনা পৰিৱৰ্তনে মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীটোৰ সমাজ চেতনা বৃদ্ধি কৰাৰ লগতে পৰৱৰ্তী কালত এক সামূহিক জাতীয় চেতনালৈ ক্ৰমাগতভাৱে পৰিৱৰ্তিত হৈছিল। নৱজাগ্ৰত সামূহিক চেতনাই অসমত জাতীয়তাবাদী চিন্তাৰ উন্মেষ ঘটালে। ১৯০৩ চনত অসমৰ প্ৰথমটো ৰাজনৈতিক সংগঠন ‘আসাম এছোছিয়েশ্বন’ গঠিত হৈছিল মাণিক চন্দ্ৰ বৰুৱাৰ দৰে উৎসাহী ব্যক্তিৰ প্ৰচেষ্টাত। ৰাজা প্ৰভাত চন্দ্ৰ বৰুৱা, জগন্নাথ বৰুৱা আৰু মাণিক চন্দ্ৰ বৰুৱা এই সংগঠনৰ ক্ৰমে সভাপতি, উপ-সভাপতি আৰু সম্পাদক আছিল। ১৯১৬ চনত অসম ছাত্ৰ সন্মিলন আৰু ১৯২১ চনত অসম প্ৰদেশ কংগ্ৰেছ কমিটী গঠনে ব্ৰিটিছ বিৰোধী প্ৰতিৰোধ সংগ্ৰামৰ সূচনা কৰিলে। ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছৰ নাগপুৰ অধিবেশন (১৯২০)ৰ প্ৰস্তাৱমৰ্মে অসহযোগ আন্দোলনত যোগদান কৰি অসম বৃহৎ ভাৰতীয় জাতীয়তাবাদৰ লগত সংপৃক্ত হৈ পৰিল।

এনেদৰে অসম সাম্ৰাজ্যবাদ বিৰোধী সংগ্ৰামত জড়িত হৈ সমগ্ৰ ভাৰতৰ সংগ্ৰামী ধাৰাটোত মিলি গৈছিল।

জানিবলগীয়া তথ্য

- প্ৰাক্-ব্ৰিটিছ যুগৰ শিল্প-উদ্যোগবোৰ দৰাচলতে কুটীৰ শিল্পহে আছিল।
- ইংৰাজে শাসন কৰিবলৈ লৈ অসমত তেল, কয়লা, চাহ আদি সামগ্ৰী উৎপাদনৰ বাবে আধুনিক শিল্প-উদ্যোগ স্থাপন কৰে।
- মহাকাব্য ৰামায়ণত অসমক ‘পলু পোহাৰ দেশ’ বুলি কৈছে।
- বোৱা-কটা নজনা ছোৱালীক অসমীয়া সমাজত ‘থুপৰী’ বুলি কোৱা হৈছিল।
- অসমীয়া তিৰোতাই ৰাতিটোৰ ভিতৰতে সূতা কাটি, তাঁত লগাই স্বামীক যুঁজলৈ যাবলৈ মন্ত্ৰপুত ‘কৰচ কাপোৰ’ বৈ দিছিল।
- নৈৰ বালিৰ পৰা সোণ-ৰূপ উৎপাদন কৰা পদ্ধতিটো ‘সোণ কমোৱা’ বা ‘সোণ-খপা’ আৰু ‘ৰূপ কমোৱা’ বা ‘ৰূপ খপা’ বোলা হৈছিল।
- আহোমৰ ৰাজত্বকালত তিৰোৱাল বা লো-শলীয়া খেল লো উৎপাদন, সোণোৱাল আৰু ৰূপোৱাল খেল ক্ৰমে সোণ আৰু ৰূপ উৎপাদন, লোণপুৰীয়া খেল লোণ বা নিমখ উৎপাদন, ইটাসজীয়া খেল ইটা উৎপাদন, বিহিয়া খেল বিহু উৎপাদন আদি উৎপাদন কাৰ্যৰ সৈতে জড়িত আছিল।
- কুমাৰসকলে ব্যৱহাৰ কৰা মাটিক ‘কুমাৰ মাটি’ আৰু হীৰাসকলে ব্যৱহাৰ কৰা মাটিক ‘হীৰা মাটি’ বোলা হৈছিল।
- অসম প্ৰাকৃতিক সম্পদেৰে ভৰপূৰ এখন ৰাজ্য। অবিভক্ত অসমৰ পাহাৰসমূহত লৌহ আকৰ বিস্তৃত হৈ আছিল। খাছীয়া-জয়ন্তীয়া পাহাৰৰ দক্ষিণফালে থকা চুণশিলৰ কোৰেৰীসমূহৰ পৰা চুণ

আহৰণ কৰা হৈছিল। সোণোৱালসকলে উজনি অসমৰ দিক্ৰং, সোৱণশিৰি, ধনশিৰি নৈৰ বালি ধুই সোণ সংগ্ৰহ কৰিছিল। অসমৰ চাহ উদ্যোগৰ সম্ভাৱনা আৰু পৰিকল্পনা যুগুত কৰিবলৈ ১৮৩৪ চনত গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল লৰ্ড উইলিয়াম বেণ্টিংকৰ দিনত টি কমিটি (Tea Committee) গঠন কৰা হয়।

- ১৮৩৮ চনত কোলকাতাত বেংগল টি এছোছিয়েশ্বন গঠন কৰা হয়।
- আসাম টি কোম্পানী অসমৰ প্ৰথম চাহ কোম্পানী।
- অসমৰ চাহ গছৰ বৈজ্ঞানিক নাম (Camellia Sinesis Var assamica)
- ১৮২৬ চনত ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ বিষয়া কেপ্তেইন উইলকিন্সে উজনি অসমৰ শিৱসাগৰত খনিজ তেল আৰু কয়লা প্ৰত্যক্ষ কৰিছিল।
- ১৮৬৬ চনত প্ৰথমবাৰৰ বাবে অসমৰ খনিজ তেলৰ প্ৰণালীবদ্ধ বাৰিং (খনন) আৰম্ভ হয়।
- ১৮৮৪ চনত আসাম ৰেইলওৱে এণ্ড ট্ৰেডিং কোম্পানীয়ে লখিমপুৰ জিলাত তেল আহৰণৰ বাবে ২৫ বছৰৰ লিজ লাভ কৰে।
- ১৮৮৮ চনত ডিগবৈত খনিজ তেলৰ সফল বাৰিং কৰা হয়।
- আসাম অইল কোম্পানী অসমৰ প্ৰথম তেল কোম্পানী।
- ডিগবৈ এচিয়া মহাদেশৰ প্ৰথম শোধানাগাৰ।
- ১৮৬৬ চনৰ পৰা অসমৰ কয়লা ক্ষেত্ৰসমূহ বিভিন্ন কোম্পানীক লিজত দিয়া হৈছিল।
- তেনে এটা কোম্পানী আছিল আসাম ৰেইলওৱে এণ্ড ট্ৰেডিং কোম্পানী।
- নামডাং, টিৰাপ, নিউ ইষ্ট লিডো, নিউ ওৱেষ্ট লিডো, বলাগোলাই ইত্যাদি কয়লাক্ষেত্ৰত উৎকৃষ্ট মানৰ কয়লা উৎপাদন কৰা হৈছিল (১৮৮২)।
- ১৮৭৪-৭৫, ১৮৭৫-৭৬ চনত লখিমপুৰ আৰু শিৱসাগৰ জিলাৰ কয়লাক্ষেত্ৰ সমূহৰ এটা বিজ্ঞানসন্মত জৰীপ হৈছিল।
- ১৮২৬ চনত ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানী আৰু ব্ৰহ্মদেশৰ ৰজাৰ মাজত ইয়াণ্ডাবু সন্ধি স্বাক্ষৰিত হয়। ইয়াণ্ডাবু সন্ধি অনুসৰি অসম ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ হাতলৈ যায়।
- অসমৰ সামগ্ৰিক পৰিস্থিতি সম্পৰ্কে এ.জে. মফট্ মিলছে ১৮৫৩ চনত এক প্ৰতিবেদন প্ৰস্তুত কৰিছিল। এই প্ৰতিবেদনক মিলছ্ ৰিপোৰ্ট (১৮৫৩) নামে জনা যায়।
- ১৮৩৬ চনত অসমত বাংলা ভাষা শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে ঘোষণা কৰা হয়।
- ১৮৪৬ চনৰ জানুৱাৰী মাহত আমেৰিকান ব্যাপ্তিষ্ট মিছনাৰীসকলে প্ৰথম মাহেকীয়া আলোচনী ‘অৰুণোদই’ প্ৰকাশ কৰিছিল শিৱসাগৰ প্ৰেছৰ পৰা।
- ১৮২৯ চনত ডেভিদ স্কটৰ নিৰ্দেশ মৰ্মে গুৱাহাটীত শ্ৰীৰামপুৰ মিছনৰ এটা শাখা খোলা হৈছিল। নিধি লেভি ফাৰৱেল অসমৰ প্ৰথমজন খ্ৰীষ্টান ধৰ্মত দীক্ষিত লোক।

- ১৮৮৮ চনত কলিকতাত (কোলকাতা) অধ্যয়ন কৰি থকা অসমীয়া ছাত্ৰসকলে অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভা গঠন কৰে।
- অ.ভা.উ.সা.ই ১৮৮৯ চনত ‘জোনাকী’ নামে মাহেকীয়া আলোচনী প্ৰকাশ কৰে।
- ১৮৮৪ চনত যোৰহাট সাৰ্বজনিক সভা গঠন কৰা হয়।
- ১৯০১ চনত কটন কলেজ প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয়।
- ১৯০৩ চনত অসমৰ প্ৰথম ৰাজনৈতিক সংগঠন আসাম এছ’ছিয়েশ্বন গঠন কৰা হয়।
- ১৯১৬ চনত অসম ছাত্ৰ সন্মিলন গঠন কৰা হয়।
- ১৯২১ চনত অসম প্ৰদেশ কংগ্ৰেছ কমিটি গঠন কৰা হয়।

অনুশীলনী

- ১। তলৰ প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ লিখা :
 - ক) অসমক “পলু পোহাৰ দেশ” বুলি কোন গ্ৰন্থত কোৱা হৈছে?
 - খ) ‘থুপৰী’ মানে কি?
 - গ) “জোলা” নামৰ খেলটো আহোমৰ ৰাজত্বকালত কোনটো বৃত্তিৰ সৈতে জড়িত আছিল?
 - ঘ) আহোমৰ ৰাজত্ব কালত পত্নীয়ে যুদ্ধলৈ যাবৰ বাবে ৰাতিটোৰ ভিতৰতে সূতা কাটি বৈ দিয়া কাপোৰ খনৰ নাম কি?
 - ঙ) ‘সোণ খপা’ মানে কি?
 - চ) ‘গুণাকটীয়া’ কি?
 - ছ) ‘লোৱা মাটি’ কি?
 - জ) ‘ঢেকৰ’ কি?
 - ঝ) ‘খাটাং’ কি?
- ২। চমুটোকা লিখা :
 - ক) কাঁহ শিল্প
 - খ) তাম শিল্প
 - গ) পিতল শিল্প
 - ঘ) লা তৈয়াৰ কৰা শিল্প
 - ঙ) ৰহ তৈয়াৰ কৰা শিল্প
- ৩। বোৱা-কটা শিল্পৰ বিষয়ে এটি আলোচনা কৰা।
- ৪। প্ৰাচীন অসমত সোণ কমোৱা পদ্ধতিৰ বিষয়ে এটি আলোচনা কৰা।
- ৫। প্ৰাচীন অসমৰ ৰূপ শিল্পৰ বিষয়ে এটি আলোচনা কৰা।
- ৬। প্ৰাচীন অসমৰ লো শিল্পৰ বিষয়ে এটি আলোচনা কৰা।
- ৭। প্ৰাচীন অসমৰ মৃৎশিল্পৰ বিষয়ে কি জানা লিখা।

- ৮। প্রাচীন অসমৰ অন্যান্য শিল্পসমূহৰ বিষয়ে পাঠ্যপুথিৰ সহায়ত এটি আলোচনা কৰা।
- ৯। 'জিওগ্ৰাফিকেল স্কেটছ অব আসাম'ৰ লেখক কোন?
- ১০। অসমত কেতিয়াৰ পৰা ব্ৰিটিছ শাসন আৰম্ভ হয়?
- ১১। অসমৰ প্ৰথম চাহ কোম্পানীটোৰ নাম কি?
- ১২। টি কমিটি কোনজন গৱৰ্ণৰ জেনেৰেলৰ দিনত গঠিত হৈছিল?
- ১৩। অসমত কেতিয়াৰ পৰা খনিজ তেলৰ প্ৰণালীবদ্ধ বাৰিং আৰম্ভ হয়?
- ১৪। অসমৰ চাহ গছৰ বৈজ্ঞানিক নাম কি?
- ১৫। অসমৰ প্ৰথম পেট্ৰ'লিয়াম কোম্পানীটোৰ নাম কি?
- ১৬। ১৮৫৩ চনত লৰ্ড ডেলহাউচিয়ে কি গুৰুত্বপূৰ্ণ সিদ্ধান্ত লৈছিল?
- ১৭। অসমত প্ৰথম ৰেলপথ কেতিয়া মুকলি কৰা হৈছিল?
- ১৮। 'অৰুণোদয়' ক'ৰ পৰা প্ৰকাশ হৈছিল?
- ১৯। চমুটোকা লিখাঃ
 - (ক) চাহ উদ্যোগ
 - (খ) এ.আৰ.চি.চি.
 - (গ) পেট্ৰ'লিয়াম উদ্যোগ
 - (ঘ) এইচ. বি মেডলিকট
- ২০। অসমত পেট্ৰ'লিয়াম উদ্যোগৰ আৰম্ভণি সম্পৰ্কে এটি টোকা প্ৰস্তুত কৰা
- ২১। অসমীয়া ভাষা সাহিত্যলৈ ব্যাপ্তিষ্ট মিছনাৰীসকলৰ অৱদানৰ বিষয়ে চমুকৈ লিখা।
- ২২। ব্ৰিটিছ শাসনে অসমলৈ কেনেধৰণৰ পৰিৱৰ্তন আনিছিল আলোচনা কৰা।

